

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Pěstounská péče jako možnost systému náhradní rodinné péče

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracovala:

Miroslava Karlíková

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Pěstounská péče jako možnost systému náhradní rodinné péče zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, která je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně 12. 4. 2012

.....
Miroslava Karlíková

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce. Dále děkuji všem pěstounům, podílejících se na výzkumných šetřeních.

Anotace

Tato bakalářská práce je věnována problematice náhradní rodinné péče se zaměřením na pěstounskou péči, její formy, finanční pomoc a sociální podporu rodinám vykonávajícím pěstounskou péči.

V teoretické části se zabývám vývojem náhradní rodinné péče do roku 1989 a dále po současnost. Zmiňuji proces zprostředkování pěstounské péče, a formu pěstounské péče na přechodnou dobu.

Výzkumná část je věnována praktickému šetření v pěstounských rodinách. Respondenty jsou 4 pěstounské rodiny. Pomocí rozhovorů s pěstouny a dětmi v pěstounské péči jsem se snažila autenticky zachytit, zda je pěstounská péče plnohodnotnou náhradou rodiny, co je motivací rodičů pro přijetí dítěte do pěstounské péče, počty vychovávaných dětí, potřeby pěstounů, ekonomické podmínky, problémy se kterými se setkali a jejich řešení.

Klíčová slova: pěstounská péče, pěstounská rodina, náhradní rodinná péče, pěstoun, pěstounka

Annotation

This bachelor thesis is devoted to the issue of surrogate family care with the focus on foster care, its forms, financial assistance and social support to families engaged in foster care.

The theoretical part deals with the development of foster care until 1989 as well as into the present. I allude to the mediation process of foster care, and its form in a transitional period.

The research part is devoted to practical investigations in foster families. There are four foster family respondents. By interviewing foster parents and children in foster care, I tried to authentically capture whether foster care can fully substitute a family. To find out what motivates parents to adopt a child in foster care, the number of children being raised, the need for foster parents, the economic conditions, the problems they encountered and their solutions.

Keywords: foster care, foster family, substitute family care, foster-father, foster-mother

OBSAH

Úvod	5
1. Náhradní rodinná péče	
1.1. Vývoj náhradní rodinné péče do roku 1989	6
1.2. Vývoj náhradní rodinné péče od roku 1989 po současnost.....	11
2. Pěstounská péče	
2.1 Vymezení základních pojmů	14
2.2. Proces zprostředkování.....	16
2.3. Pěstounská péče na přechodnou dobu	19
2.4. Finanční pomoc a sociální podpora rodinám vykonávajícím pěstounskou péči	20
2.4.1 Peněžité pomoc v mateřství.....	20
2.4.2 Dávky státní sociální podpory	21
3. Výzkumný úkol	
3.1 Stanovení výzkumného cíle.....	26
3.2 Rozhovory s pěstouny a dětmi v pěstounské péči	27
3.3. Hlavní výsledky výzkumu	45
Závěr	50
Seznam použité literatury	52
Seznam tabulek	53

ÚVOD

Péče o děti je prioritou každé demokratické země. Sociálně-právní ochrana dětí se zaměřuje na ochranu práv dítěte, všestranný rozvoj a řádnou výchovu v jeho přirozeném rodinném prostředí, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Vláda České republiky se v programovém prohlášení zavázala zlepšit systém péče o ohrožené děti s tím, že jedním z kroků bude zvyšování počtu pěstounských rodin včetně jejich profesionalizace. Cílem zlepšení systému péče o ohrožené děti je zabezpečení výchovy a všestranného rozvoje dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí nebo v náhradním rodinném prostředí, kterému významně pomáhá právě institut pěstounské péče.

Záměr mojí bakalářské práce vychází z požadavku přispět k zlepšení úrovně pěstounské péče a zajistit informace, které potvrzují tuto alternativu náhradní rodinné péče.

Cílem bakalářské práce je: *Pomocí rozhovorů zjistit motivaci rodičů pro přijetí dítěte do pěstounské péče, obtíže, se kterými se setkali, jejich potřeby, ekonomické podmínky, počty dětí, které vychovávají, jaké mají problémy a jak je řeší. Získané informace podrobit analýze a formulovat závěry z analýzy.*

Teoretickou část práce budu řešit v kapitole první, kde se zaměřím na vývoj náhradní rodinné péče od historických skutečností až po současnou právní úpravu. Dále v kapitole druhé, kde se pokusím analyticky shromáždit informace o současné právní úpravě pěstounské péče.

Empirickou část práce budu řešit v rámci kapitoly třetí, kde si vytyčím výzkumný cíl s ohledem na zadaný cíl práce. Předpokládám, že provedu kvalitativní výzkum, kdy na základě strukturovaných rozhovorů s vybranými pěstounskými rodinami budu zjišťovat informace z konkrétního prostředí pěstounských rodin. V další části kapitoly provedu rozbor získaných informací, které plánuji přehledně zpracovat.

Při práci budou využity metody vědecké práce jako: Popis v rámci kapitoly první při vyjádření historického vývoje náhradní rodinné péče. Dále analýza a syntéza, kdy například v rámci kapitoly druhé, je použiji pro analýzu podkladů o pěstounské péči z jednotlivých legislativních předpisů a dalších dokumentů se snahou následně zpracovat přehledný syntetizující text v jednotlivých podkapitolách mojí práce. Pro realizaci výzkumu bude použit kvalitativní výzkum provedený metodou rozhovoru podle připravených strukturovaných otázek. Metody analýzy použiji při zkoumání zjištěných jevů a metody syntézy využiji při vyjádření jednotlivých zjištění.

1. Náhradní rodinná péče

1.1 Vývoj náhradní rodinné péče (NRP) do roku 1989

Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Tou je u nás adopce (osvojení) a pěstounská péče.¹

Náhradní rodinná péče však měla svůj vlastní historický vývoj a konkrétně na dnešním území České republiky má svoji tradici.

Z hlediska historického vývoje lze za předchůdce placené pěstounské péče považovat **instituci kojných**. S institucí placených kojných a pak i chův, opatrovnic a pěstounek se setkáme ve starověku v městských státech řeckých, stejně jako v Římě. Tam se kojné shromažďovaly pod sloupem zvaným Columma Lactaria a nabízely své služby manželkám patriciů.² Tato praxe pokračovala i ve středověku. Kojení byla jediná činnost, kterou nemusela biologická matka nutně vykonávat a tak v této době patřily chůvy a kojné k běžnému služebnictvu šlechticů, či bohatých měšťanů.

V Čechách se péče o chudé, opuštěné a osiřelé děti ujímal počátkem 17. století Vlašský špitál pod Jánským vrškem ve Vlašské ulici na Malé Straně v Praze, který se stal průkopníkem mezi nalezinci. **Instituce - nalezince**, byly součástí porodnic. Končily v nich mnohé nechtěné děti nebo děti narozené z tajeného těhotenství. Nalezince byly zřizovány v různých městech z důvodu vysoké úmrtnosti dětí, které neměly žádný domov, nebo které rodiče odložili na ulici. Roku 1789 zrušil Josef II. bezmála 200 let sloužící Vlašský špitál a zabavil jeho majetek, vznikla otázka, kam umístit původní pražský nalezinec, který v něm byl zřízen. Volba padla na nadační budovu pro duchovní při kostele sv. Apolináře. V něm měl být zřízen porodinec (jak se tehdy říkalo) a nalezinec (Univerzita Karlova, 2007). Nalezinec byl financován zemským fondem a ze soukromých příspěvků či darů. Z těchto finančních prostředků se platila i následná **pěstounská péče**.

Z porodnice přicházelo dítě do péče pěstounky osmého dne po narození. Pěstounky dostávaly za péči o dítě plat. Ten byl na rozdíl od nynější situace „sestupný“. Což znamená, že v prvním roce dítěte činil 6 zlatých, ve druhém 4 zlaté a od třetího do šestého roku jen 3 zlaté měsíčně. Pěstounka musela být zdravá, „poněkud majetná“ a mravně zachovalá, což prokazovala vysvědčením. V praxi to však obvykle bývala žena chudá, matka vlastních 4-6

¹ MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s.1-183 ISBN 80-7178-304-8. S. 31.

² Tamtéž s. 25

děti, která byla ochotná ošetřovat za skromnou odměnu cizí dítě. Nejvíce pěstounek přicházelo z chudých okresů, zejména černokosteleckého, hořovického, janovického, vožického, dolnokralovického a vlašimského. Z německých okresů se žádné pěstounky nehlásily vzhledem k tomu, že se na rozdíl od českých okresů nejednalo o krajiny chudé. Farář příslušné obce se musel každý měsíc dostavit do domácnosti, kde bylo dítě vychováváno. Musel potvrdit, že dítě dosud žije. Pokud ano, následně vystavil potvrzení pro pěstounku. Ta si teprve s tímto potvrzením mohla vyzvednout svou odměnu v pokladně nalezince³.

Pražský nalezinec platil také dva lékaře, a to částkou 400 zlatých ročně každému. Tito lékaři fungovali jako "dohlížeči" nad pěstounskou péčí. Jeden z nich měl na starost oblast od Prahy na západ, druhý na východ, ale jen na vzdálenost dvou hodin cesty. V rodině měl lékař vykonávat návštěvu jednou za dva měsíce. Běžnou praxí ovšem bylo, že když se lékař blížil, pěstounka se svěřeným dítětem rychle zmizela nebo naopak je rychle umyla, oblékla a vybavila tak, aby nebylo námitek.⁴ Dověšením šestého roku dosahovalo dítě tzv. normálního věku a muselo být vráceno ústavu, ledaže by byli pěstouni ochotni se o dítě dál starat, a to bezplatně. Po šestém roce byly děti posílány do kláštera, který fungoval jako přechodná třídící stanice, a odtud byly odesílány do své domovské obce. V obci bylo dítě dáno do péče rodině, která se o ně přihlásila. Rodina měla svěřené dítě posílat do školy a zabezpečit mu jeho pozdější pracovní uplatnění ve společnosti. Velmi často však bylo dítě předáno na výpomoc obecnímu pastýři, který se staral o obecní dobytek, nebo bylo živeno střídavě po domech.⁵

V roce 1862 byl vydán zákon, který stanovil základní pravidla o uspořádání obecných záležitostí, přičemž péče o lidi, kteří potřebují z nějakého důvodu pomoc (především pro svou chudobu, nemohoucnost, osiření nebo odložení), byla prohlášena za povinnou součást samostatného oboru působnosti obce. Podle tohoto zákona byl pak vydán zvláštní chudinský zákon (r. 1868), který měl zajišťovat veřejnou pomoc a péči potřebným bez ohledu na věk. Tato opatření nahradila dřívější péči farních ústavů. V mnoha směrech byla tato pojetí sociální péče na svou dobu pokroková a úspěšná⁶.

V roce 1908 vzniká v Praze Česká zemská komise pro péči o mládež při Zemské školní radě a v rámci jednotlivých územních celků byly ustaveny Okresní komise. Československá

³ MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s.1-183 ISBN 80-7178-304-8. S. 27.

⁴ Tamtéž s. 28.

⁵ Tamtéž s. 29.

⁶ BUBLEOVÁ V., VRÁNOVÁ L., VÁVROVÁ A., FRANTÍKOVÁ J. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. 2011.s. 1-104. ISBN 978-80-87455-01-2. S.9 [cit. 2.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

republika v letech 1918 – 1939, 1945 – 1948 navazuje na zlepšený stav péče o děti, kterého se dosáhlo v posledních letech v Rakousku-Uhersku. Došlo k přejmenování a transformování stávajících komisí. Z Okresních komisí se staly Okresní komise péče o mládež, které byly nyní vybaveny i mocí výkonnou, těm připadala péče o mládež osiřelou a opuštěnou. Česká zemská komise se stala Zemským ústředím péče o mládež.⁷

Základem náhradní rodinné péče byl pro období let 1918 až 1948 již v té době propracovaný systém poručenství, kdy právní úprava vycházela z ustanovení Obecného zákoníku občanského č. 946/1811 Sb. z. s. z roku 1811 (§ 187 – § 284). O osobu nezletilou pečoval určený poručník, který zároveň tuto osobu zastupoval a spravoval její jmění v souladu s příslušnými platnými zákony. Poručník měl za úkol vychovat nezletilou osobu v „užitečného občana“⁸.

Právní úpravu pěstounské péče obsahovalo vládní nařízení č. 29/1930 Sb., jímž se prováděl zákon č. 256/1921 Sb.z. a n., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemajetných, který sjednocoval rozdílné zákony o sociální péči v Čechách, na Slovensku a částečně i v Podkarpatské Rusi, jako nejrozšířenější formu péče o opuštěné děti stanovil pěstounskou péči. V té době měly ústavy většinou individuální charakter. S ohledem na potřeby jednotlivých dětí byla nejrozvinutější forma umístění adopce a individuální pěstounská péče nebo rodinné kolonie, které připomínají současné dětské domovy rodinného typu.

Podle této úpravy byla: „Pěstounem fyzická osoba vykonávající cizí péči. Děťmi v cizí péči (ošetřovanci, schovanci), požívajícími ochrany, byly děti manželské i nemanželské do dokonání 14. roku věku, jež jsou v jiné péči než u otce nebo matky, ať za plat či bezplatně⁹“. Vládní nařízení č. 29/1930 Sb. obsahovalo také celou řadu podrobných ustanovení upravujících dozor nad výkonem péče, povolení k výkonu pěstounské péče, povinnosti pěstounů, povinnosti a kompetence dozorcích důvěrníků, styk důvěrníků s dětmi v pěstounské péči, rozsah oprávnění k prohlídkám domácností pěstounů, evidenci osob připravených se stát pěstouny a další.

Například obsahem paragrafu 9 uvedeného nařízení byly konkrétní povinnosti pěstounů, kdy pěstouni byli povinni pečovat o dítě jim svěřené, jako pečují svědomití rodiče o své vlastní dítě. Poskytovat mu veškeré potřeby životní, jako byt, stravu, oděv a přiměřené prostředky na léčbu, nejsou-li tyto potřeby dodávány těmi, kdo jsou k tomu povinni nebo se k

⁷ MATĚJČEK, Z.. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s.1-183 ISBN 80-7178-304-8. S. 30

⁸ VRÁŇOVÁ L. *Sociálně právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. , 2011 s. 1-84. ISBN 978-80-87455-09-8. S. 16-17. [cit. 4.1.2012]

Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

⁹ Tamtéž s. 16-17.

tomu zavázali, jakož i poskytovat dítěti náležitou domácí výchovu. V péči o dítě byli pěstouni (rodiče dětí nemanželských) povinni podřídit se doзору a umožňovat jeho výkon orgánům dozorčím a dbát jejich pokynů¹⁰.

Za účelem ochrany práv dětí byl zaveden systém generálního resp. hromadného poručení a veřejných poručníků podle vládního nařízení č. 334/1938 Sb. z. a n., o hromadném poručení. Veřejní poručníci bděli mimo jiné nad tím, aby každý nezletilec a každý opatrovanec měli zákonného zástupce a na žádost soudu konali vyhledávání, jehož je třeba ke zřízení poručení a k ustanovení způsobilého poručníka. Spojovala se zde kolektivní odpovědnost okresní péče o mládež, okresu nebo obce (hromadný poručník) s individuální odpovědností konkrétní fyzické osoby (veřejný poručník) za konkrétní svěření¹¹.

Po roce 1948 se systém náhradní výchovné péče radikálně změnil. Až do roku 1952 existovala v právních předpisech před péčí v zařízení přednost náhradního pečovatele (poručníka nebo pěstouna či osvojitele). Pouze pokud se nenašla vhodná fyzická osoba ochotná o dítě pečovat, bylo dítě vychovááno ve státěm schváleném zařízení. Vládní nařízení č. 29/1930 Sb., jímž se prováděl zákon o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských, a které obsahovalo úpravu pěstounské péče, bylo zákonem č. 69/1952 Sb., o sociálně-právní ochraně mládeže, spolu s mnoha dalšími právními předpisy zrušeno¹².

Systém byl zlikvidován, byla zrušena pěstounská péče a přes 5 000 dětí se ocitlo bez domova. Podle zákona č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže bylo rozhodováno, že v případě, je-li třeba dítě svěřit do péče nahrazující péči rodičů, bude umístěno zásadně do péče kolektivní, jinak lze dítě umístit jen v rodině, která skýtá záruku, že dítě bude vychováno k lásce k lidově demokratickému státu, a která je schopna mu poskytnout prostředí příznivé po všech stránkách pro jeho rozvoj, a to zpravidla u toho, kdo dítě osvojí¹³.

Tím převládla snaha – podle sovětského vzoru – vychovávat děti ke kolektivnímu cítění ve velkých ústavech. Využívány byly budovy většinou konfiskovaného majetku – zámky, rezidence, lázně apod. Začaly se budovat velké ústavy, odstupňované věkem, státěm řízené a kontrolované¹⁴.

¹⁰ VRÁNOVÁ L., *Sociálně právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. , 2011 s. 1-84. ISBN 978-80-87455-09-8. S. 19. [cit. 4.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

¹¹ Tamtéž s. 21

¹² Tamtéž s. 25

¹³ Tamtéž s. 25

¹⁴ BUBLEOVÁ V., VRÁNOVÁ L., VÁVROVÁ A. FRANTÍKOVÁ J. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. 2011.s. 1-104. ISBN 978-80-87455-01-2. S.10 [cit. 2.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

V 60. letech se však začala objevovat kritika této péče, která vzešla především od pediatrů, psychologů a výzkumných pracovníků. Díky mnoha studiím a statečnosti některých našich odborníků (byly publikovány výzkumy o negativních dopadech výchovy dětí v ústavních zařízeních na jejich vývoj) se zjistilo, že vývoj dětí vychovávaných trvale od útlého dětství v těchto ústavech je velmi často opožděný a nevede k utváření zdravého jedince, ale daleko častěji k vývoji disharmonické osobnosti s obtížným společenským zařazením a často i s asociálními projevy¹⁵.

Částečnou pozitivní změnu pro vytváření systému náhradní rodinné péče přinesl zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. Ten obsahoval ustanovení, které umožňovalo svěření dítěte do péče jiné osoby. Svým obsahem to byla pěstounská péče, jen název byl jiný, nadále však trvala přednost ústavní výchovy. V roce 1973 byl přijat zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, kterým byl obnoven institut pěstounské péče. Tento zákon obsahoval úpravu pěstounské péče včetně nároku na hmotné zabezpečení dítěte i pečující osoby, přesto však nadále platila přednost ústavní výchovy. Oba tyto zákony poskytly právní ochranu opuštěným dětem a prosadily diferencovanější přístup systému náhradní rodinné péče.

Původní znění zákona o pěstounské péči z roku 1973 obsahovalo ustanovení odpovědnosti za výchovu a vývoj dítěte, kdy: „...*socialistický stát vytváří všestranné podmínky pro zdravý vývoj a výchovu dětí. Výchova dětí v řádné občany socialistického státu je především povinností rodičů. V případech, kdy není rodiči zabezpečena řádná výchova dětí, mohou orgány k tomu příslušné činit potřebná výchovná opatření podle zákona o rodině. K prohloubení těchto opatření se umožňuje svěřit dítě do pěstounské péče podle tohoto zákona, jestliže nelze zajistit řádnou výchovu dítěte především jeho osvojením a ústavní výchova není vhodná.*“¹⁶

Zákon o pěstounské péči obsahoval podmínku předpokladu dlouhodobosti péče. Po znovuoobnovení pěstounské péče se tedy tento institut od roku 1973 do roku 2000 využíval pro děti, které potřebovaly péči dlouhodobě či trvale. Pro krátkodobé (přechodné) svěřování se dále používaly ostatní instituty (svěření do péče jiné osoby, opatrovnictví a znovuoobnovené poručenství). Podle tohoto zákona se pěstounská péče vztahovala na „*dítě, jehož výchova u rodičů není zajištěna z příčin, které budou zřejmě dlouhodobé, může být*

¹⁵Tamtéž s. 10

¹⁶ VRÁNOVÁ L., *Sociálně právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s., 2011 s. 1-84. ISBN 978-80-87455-09-8. S. 27. [cit. 4.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

svěřeno do pěstounské péče jiného občana (dále jen »pěstoun«), jestliže zájem dítěte vyžaduje svěřeni do takové péče.¹⁷“

1.2. Vývoj náhradní rodinné péče od roku 1989 po současnost

Po změně politického systému v roce 1989 (v Československé socialistické republice) ve směru k demokratickým hodnotám ve společnosti, dochází k návratu k dříve ověřeným směrům péče o výchovu dětí. V oblasti náhradní výchovy to v praxi znamenalo, že se postupně objevily názory o nutném odklonu od ústavní výchovy a děti jsou častěji svěřovány do péče fyzických osob (blízkých i cizích).

Východiskem pro nutný obrat v pojetí náhradní rodinné péče znamenalo respektování mezinárodních norem zejména *Úmluvy o právech dítěte* přijatou Organizací spojených národů (New York, 1989), kterou je od svého vzniku od 1. ledna 1993 Česká republika vázána. Text Úmluvy je uveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb. Státy, které jsou smluvní stranou, mají dle Úmluvy respektovat rodinu jako základní jednotku společnosti a jako přirozené prostředí, ve kterém se mohou rozvíjet a prospívat všichni její členové, zejména pak děti. Rodina má proto nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti. Dítě má vyrůstat v rodinném prostředí v atmosféře štěstí, lásky a porozumění a z důvodu jeho tělesné a duševní nezralosti je třeba mu poskytnout zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před i po narození¹⁸.

Další z právních předpisů podporující rodinu, rodičovskou péči a výchovu je nejvyšší z právních předpisů České republiky – *Ústava České republiky*, která zaručuje ochranu základních práv a svobod soudní mocí. Článek 30 *Listiny základních práv a svobod* pak zakotvuje právo dětí na rodičovskou výchovu a péči.

V návaznosti na uvedené skutečnosti nastal zásadní obrat v postoji k přednosti náhradní rodinné péče před ústavní výchovou. Konkrétně se jednalo o přijetí zákona č. **91/1998 Sb.**, kterým se měnil a doplňoval zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů. Zde byla zakotvena přednost náhradní rodinné péče před ústavní výchovou a povinnost soudu zkoumat, zda výchovu nelze zajistit náhradní

¹⁷ VRÁNOVÁ L., *Sociálně právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. , 2011 s. 1-84. ISBN 978-80-87455-09-8. S. 27. [cit. 4.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

¹⁸ BUBLEOVÁ V., VRÁNOVÁ L., VÁVROVÁ A., FRANTÍKOVÁ J., *Základní informace o náhradní rodinné péči*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. 2011.s. 1-104. ISBN 978-80-87455-01-2. S.13 [cit. 2.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

rodinnou péčí. Další povinností soudu byla povinnost zrušit ústavní výchovu, lze-li dítěti zajistit náhradní rodinnou péči¹⁹.

V současné době jsou rozhodujícími zákony provádějícími ochranu práv dětí: zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen - zákon OSPOD²⁰), ve znění pozdějších předpisů a již výše zmiňovaný zákon č. 94/1963 Sb., o rodině²¹, ve znění pozdějších předpisů. Práva dětí v zařízeních jsou rovněž chráněna zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů.

Orgány sociálně-právní ochrany dětí a jejich kompetence jsou vymezeny v zákoně OSPOD. Podle § 4 odst. 1 zákona OSPOD jsou orgány sociálně-právní ochrany²²:

- obecní úřady obcí s rozšířenou působností;
- obecní úřady;
- krajské úřady (v Praze Magistrát hl. města Prahy);
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR;
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Podle § 4 odst. 2 zákona OSPOD zajišťují sociálně právní ochranu²³:

- Obce v samostatné působnosti;
- Kraje v samostatné působnosti;
- Komise pro sociálně-právní ochranu dětí;
- Další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny (pověřené osoby).

Dítě do náhradní rodinné péče lze podle současné právní úpravy svěřit pouze na základě rozhodnutí soudu a to do péče konkrétní fyzické osoby.

¹⁹ VRÁNOVÁ L., *Sociálně právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. , 2011 s. 1-84. ISBN 978-80-87455-09-8. S. 30. [cit. 4.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

²⁰ Česko. O sociálně právní ochraně dětí. In: č. 359/1999 Sb. [online] 1999. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

²¹ Česko. Zákon o rodině. In: č. 93/1963. [online] 1963. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>

²² Česko. O sociálně právní ochraně dětí. In: č. 359/1999 Sb. [online] 1999. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

²³ Tamtéž

Formy náhradní rodinné péče²⁴:

- Péče jiné fyzické osoby než rodiče (podle §45 zákona o rodině);
- Osvojení (adopce);
- Poručenství;
- Pěstounská péče.

Náhradní rodinnou péčí lze rozlišit dle délky jejího trvání²⁵:

- Trvalá náhradní rodinná péče: osvojení (neboli adopce) – dítě se stává trvale součástí nové rodiny.
- Dlouhodobá náhradní rodinná péče: může být pěstounská nebo poručenská péče, zaniká nejpozději zletilostí dítěte.
- Přechnodná náhradní rodinná péče: může být pěstounská nebo poručenská péče.
- Pohotovostní náhradní rodinná péče: pěstounská péče základní i na přechodnou dobu, dítě může být do této formy péče pružně svěřeno předběžným opatřením soudu.

1.2.1 Hloubka a stálost citových vztahů mezi pěstouny a dětmi

Čím více se vztahy blíží vztahům dětí a rodičů v dobré rodině, tím lepší je pěstounský svazek. V některých pěstounských rodinách – a není jich málo – prožívají pěstouni a jejich přijaté děti pocit vzájemného obdarování a sounáležitosti, mají společnou životní perspektivu. Děti dospívají a osamostatní se. Pěstounská péče oficiálně končí zletilostí, ale dobří pěstouni mají přijaté děti jako své a stávají se později rádi „pěstounskými“ babičkami a dědečky. Některé děti z pěstounské péče nejsou úplně sociálně samostatné a rodinu nezaloží. Pěstouni mívají obvykle se staršími dětmi, ať už s vlastními či s přijatými, dohodnuto, kdo a jak by o ně pečoval, až oni sami nebudou moci. Dobrá pěstounská rodina se vždycky snaží řešit budoucnost svých přijatých dětí! Samozřejmě různé formy pomoci státních i nestátních organizací jsou velmi vítané, zvláště pokud jde o bydlení, získání vhodného zaměstnání atd. Rozhodující jsou však vztahy: pěstouni by měli v přijatých dětech vidět své děti a naopak přijaté děti by se měli cítit jako ve vlastní rodině a v pěstounech vidět své rodiče.)*²⁶:

²⁴ Česko. O sociálně právní ochraně dětí. In: *č. 359/1999 Sb.* [online] 1999. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

²⁵ BUBLEOVÁ V., VRÁNOVÁ L., VÁVROVÁ A., FRANTÍKOVÁ J.. *Základní informace o náhradní rodinné péči.* [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. 2011.s. 1-104. ISBN 978-80-87455-01-2. S.73 [cit. 2.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

²⁶*8) Z. Matějček, Osvojení a pěstounská péče, str. 89,90

2. Pěstounská péče

Ve své bakalářské práci se v souladu s cílem práce zaměřuji na pěstounskou péči, a proto se budu v další části své práce věnovat pouze této formě náhradní rodinné péče.

2.1 Vymezení základních pojmů

Pěstounská péče patří mezi pojmy spojené se sociálně-právní ochranou dětí, kterou se rozumí podle § 1 zákona OSPOD²⁷:

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu;
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění;
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

Pěstounská péče je státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte a přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali. Dítě může být svěřeno do pěstounské péče fyzické osobě nebo do společné pěstounské péče manželů²⁸. Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud může také rozhodnout o zrušení pěstounské péče. Může tak učinit pouze ze závažných důvodů, vždy ale musí pěstounskou péči zrušit v případě, že o to požádá pěstoun. Pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti dítěte²⁹.

Pěstounem se může stát pouze fyzická osoba, a to příbuzný dítěte nebo dítěti blízká osoba anebo osoba dítěti neznámá.

Pěstoun má právo podle § 45 c zákona o rodině³⁰ zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech. K výkonu mimořádných záležitostí (např. vyřízení cestovního dokladu) musí požádat o souhlas zákonného zástupce dítěte případně soud. Pěstounská péče může být změněna na poručnickou péči, a to v případech, kdy rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, rodičovská zodpovědnost byla omezena nebo byl pozastaven výkon jejich rodičovské zodpovědnosti nebo když rodiče ztratí způsobilost k právním úkonům. Je-li dítě s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost samo

²⁷ Česko. O sociálně právní ochraně dětí. In: č. 359/1999 Sb. [online] 1999. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

²⁸ BUBLEOVÁ V., VRÁNOVÁ L., VÁVROVÁ A., FRANTÍKOVÁ J. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. 2011. s. 1-104. ISBN 978-80-87455-01-2. S.50 [cit. 2.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

²⁹ Tamtéž s. 50

³⁰ Česko. Zákon o rodině. In: č. 93/1963. [online] 1963. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>

schopno vyjádřit svobodně svůj názor, je třeba před svěřením do pěstounské péče vzít na jeho názor zřetel.

K pěstounské péči je však třeba přistupovat tak, že děti v pěstounské péči mají svoji původní rodinu, a tuto rodinu je třeba respektovat. Práva a povinnosti původní rodiny jsou zachovány, trvá vyživovací povinnost.

Do pěstounské péče tedy mohou být a také jsou svěřovány děti, jejichž výchova u rodičů není zajištěna, ať již dlouhodobě, nebo krátkodobě. Tato právní úprava již plně odpovídá základnímu pravidlu, podle kterého má náhradní rodinná péče přednost před ústavní výchovou, protože § 46 zákona o rodině stanoví: „Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní.“

Výhodou pro dítě je, že vyrůstá v úplné rodině a zejména není ve výchovném ústavu.

Této situaci předchází, nebo nepředchází proces zprostředkování a to v případě, chce-li se stát pěstounem osoba dítěti neznámá. Zákon OSPOD v § 20 totiž vymezuje situace, kdy se zprostředkování pěstounské péče neprovádí. Jedná se o případy, kdy návrh na svěřením dítěte do pěstounské péče podala fyzická osoba k dítěti příbuzná nebo blízká dítěti či jeho rodině. Taková osoba podává návrh na svěřením dítěte do pěstounské péče přímo u soudu, aniž by uplatňovala žádost o zprostředkování náhradní rodinné péče u obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Podle § 20 odst. 3 zákona OSPOD se na ní proces zprostředkování nevztahuje.

Přechod dítěte do péče budoucího pěstouna probíhá různými způsoby³¹:

- dítě do péče předají přímo rodiče;
- soud svěří dítě předběžným opatřením;
- dítě je umístěno na základě souhlasu ředitele zařízení, ve kterém je dítě s nařízenou ústavní výchovou;
- o předpěstounské péči rozhodne obecní úřad obce s rozšířenou působností.

³¹ BUBLEOVÁ V., VRÁNOVÁ L., VÁVROVÁ A.; FRANTÍKOVÁ J. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. 2011.s. 1-104. ISBN 978-80-87455-01-2. S.50 [cit. 2.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html

2.2 Proces zprostředkování

Realizaci procesu zprostředkování z hlediska pěstounské péče v rámci České republiky zajišťují krajské úřady a ministerstvo práce a sociálních věcí.

Proces zprostředkování má několik fází a spočívá³²:

- ve vyhledávání dětí, které mohou být svěřeny do pěstounské péče uvedených v §2 odst. 2 zákona OSPOD;
- ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstouny;
- v odborné přípravě budoucích pěstounů k přijetí dítěte do rodiny;
- ve výběru určité osoby vhodné stát se pěstounem konkrétního dítěte, jemuž se pěstounská péče zprostředkovává, a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou.

Podle § 20 odst. 1 zákona OSPOD může žádost o zprostředkování podat fyzická osoba, která je občanem České republiky a má zároveň na jejím území trvalý pobyt. Cizinec může žádost uplatnit v případě, pokud má na území ČR povolen trvalý pobyt nebo je podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR hlášen k pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů³³.

Rovněž obecní úřad obce s rozšířenou působností podle §20 odst. 1 zákona OSPOD vyhledává fyzické osoby vhodné stát se pěstouny.

Tento úřad vede spisovou dokumentaci podle § 21 odst. 5 zákona OSPOD o žadateli, která obsahuje³⁴:

- žádost, v níž jsou obsaženy žadatelovy osobní údaje, jimiž jsou jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu;
- doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území České republiky nebo o hlášení k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365

³² V. Bubleová, J.Frantíková, L. Vránová Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka vydání první.[online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2011.s. 1-48. ISBN 978-80-87455-03-6 [cit. 20.1.2012] S. 21-23. Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_pestounske_peci.pdf

³³ Česko. O sociálně právní ochraně dětí. In: č. 359/1999 Sb. [online] 1999. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

³⁴ V. Bubleová, J.Frantíková, L. Vránová Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka vydání první.[online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2011.s. 1-48. ISBN 978-80-87455-03-6 [cit. 20.1.2012] S. 21-23. Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_pestounske_peci.pdf

dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky;

- opis z evidence Rejstříku trestů vyžádaný obecním úřadem obce s rozšířenou působností;
- zprávu o zdravotním stavu předloženou žadatelem;
- údaje o ekonomických a sociálních poměrech (bydlení, příjmy apod.);
- písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny;
- stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování pěstounské péče;
- stanovisko zřizovatele zařízení pro výkon pěstounské péče, vyžadované obecním úřadem obce s rozšířenou působností, podává-li žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče fyzická osoba, která vykonává pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče.
- písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany zprostředkující pěstounskou péči je oprávněn:
 - zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí,
 - kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci;

Jsou-li shromážděny veškeré potřebné údaje a doklady, postupuje obecní úřad obce s rozšířenou působností kopii spisové dokumentace o žadateli neprodleně krajskému úřadu.

Následně krajský úřad vytváří evidenci žadatelů, posuzuje jejich vhodnost, rozhoduje o zařazení žadatele o svěření dítěte do pěstounské péče na základě předchozího odborného posouzení, které se provádí před zařazením do evidence.

Odborné posouzení prováděné podle § 27 zákona OSPOD pro zprostředkování pěstounské péče spočívá v^{35,36}:

³⁵ Česko. O sociálně právní ochraně dětí. In: *č. 359/1999 Sb.* [online] 1999. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

³⁶ V. Bubleová, J. Frantíková, L. Vránová Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka vydání první. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2011.s. 1-48. ISBN 978-80-87455-03-6 [cit. 20.1.2012] S. 25. Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_pestounske_peci.pdf

- posouzení žadatele (z hlediska zdravotního stavu, psychologického stavu a hlediska motivace a skutečností rozhodných pro svěření dítěte do pěstounské péče;
- zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu;
- vyjádření dětí žadatele k přijetí dítěte svěřovaného do pěstounské péče do rodiny, jsou-li takového vyjádření schopny s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost;
- posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny;
- zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost. Za bezúhonného se pro tyto účely nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný trestný čin, jehož spáchání může mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte;
- u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu posouzení schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí.

Krajský úřad podle § 22 odst. 6 a 7 zákona OSPOD rozhodne o zařazení žadatele do evidence žadatelů a oznámí tuto skutečnost obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností³⁷. V rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů mu krajský úřad stanoví povinnost hlásit krajskému úřadu všechny změny rozhodné pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče do 15 dnů ode dne jejich vzniku.

Pro zabezpečení řádného procesu zprostředkování pěstounské péče zřizuje hejtman kraje (v Praze primátor) jako zvláštní orgán kraje poradní sbor, jehož úkolem je doporučit pro určité dítě vedené v evidenci krajského úřadu vhodné žadatele.

Poradní sbor je složen z odborníků působících v oblasti sociálně-právní ochrany (oborů pediatrie, psychologie, pedagogiky, zástupci školských, zdravotnických nebo sociálních zařízení pro výkon ústavní výchovy) a zaměstnanci krajského úřadu a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zařazení na úseku sociálně-právní ochrany³⁸.

Podle §22 odst.7. zákona OSPOD, jestliže krajský úřad nezprostředkuje pěstounskou péči³⁹:

³⁷ Česko. O sociálně právní ochraně dětí. In: *č. 359/1999 Sb.* [online] 1999. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

³⁸ V. Bubleová, J. Frantíková, L.Vránová Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka vydání první.[online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2011.s. 1-48. ISBN 978-80-87455-03-6 [cit. 20.1.2012] S. 26. Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_pestounske_peci.pdf

³⁹ Česko. O sociálně právní ochraně dětí. In: *č. 359/1999 Sb.* [online] 1999. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

- a) do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence dětí, nebo
- b) do 12 kalendářních měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů, zašle kopii údajů z těchto evidencí do 15 dnů od skončení uvedené lhůty ministerstvu práce a sociálních věcí pro zařazení do evidence pro zprostředkování pěstounské péče ministerstvem.

Poradní sbor pro zabezpečení procesu zprostředkování zřizuje i ministr práce a sociálních věcí, ke stejnému účelu a za podmínek jako poradní sbor na úrovni kraje, tedy pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče.

2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Podle právní úpravy od roku 2006 byla pěstounské péče doplněna ještě o novou speciální úpravu, která byla přijata s cílem zdůraznit potřebu krátkodobé pěstounské péče v jasně definovaných situacích.

Soud podle úpravy uvedené v § 45a zákona o rodině může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám na dobu^{40,41}:

- po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat (z důvodu zdravotních, výkonu trestu odnětí svobody a dalších);
- po jejímž uplynutí lze podle § 68a zákona o rodině dát souhlas rodiče s osvojením, (souhlas s osvojením lze dát nejdříve šest týdnů po porodu, jde tedy o odložené novorozence, u kterých se čeká na souhlas rodičů s osvojením, kteří nejsou umístěni do předadopční nebo předpěstounské péče);
- do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že tu není třeba souhlasu rodičů k osvojení (§ 68 zákona o rodině). Zde se jedná o děti:
 - zpravidla do jednoho roku věku, o které rodiče neprojevili po dobu dvou měsíců od narození žádný zájem, a soud zkoumá, zda jim v projevení zájmu nebránila zvláštní překážka,
 - u kterých soud zkoumá, zda rodiče po dobu nejméně šesti měsíců soustavně neprojevovali opravdový zájem o dítě, zejména tím, že dítě pravidelně

⁴⁰ Tamtéž s. 52.

⁴¹ Česko. Zákon o rodině. In: *č.93/1963*. [online] 1963. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>

nenavštěvovali, neplnili pravidelně a dobrovolně vyživovací povinnost k dítěti a neprojevují snahu upravit si v mezích svých možností své rodinné a sociální poměry tak, aby se mohli osobně ujmout péče o dítě.

Ve vybraných případech výše uvedených tak soud činí předběžným opatřením. Pěstounem na přechodnou dobu se může stát ten, kdo je před svěřením dítěte zařazen do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu. Proces odborného posouzení před zařazením do evidence je velmi podobný jako u „klasické“ pěstounské péče, předpokládá se o něco rozsáhlejší příprava na přijetí dítěte.

Péči o dítě provádí v rozsahu „klasické“ pěstounské péče, to znamená, pečuje o dítě a zastupuje ho jen v běžných záležitostech.

Rozhodnutí stát se pěstounem na přechodnou dobu znamená, že se žadatel chce vědomě postarat takto jednorázově o jedno dítě anebo lze tuto pomoc dětem opakovat a přijímat děti další. Pro jednorázovou pomoc dětem se také mohou rozhodnout žadatelé o osvojení a pěstounskou péči, u kterých budou mít posouzení a přípravy větší rozsah, vyplývající z charakteru pěstounské péče na přechodnou dobu⁴².

2.4 Finanční pomoc a sociální podpora rodinám vykonávajícím pěstounskou péči

2.4.1 Peněžité pomoc v mateřství

Podle § 32 a následujících zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění má nárok na peněžitou pomoc v mateřství pojištěnec, pokud převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu (§38), kterým se rozumí⁴³:

- a) rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče,
- b) rozhodnutí soudu o osvojení dítěte,
- c) rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí o svěřením dítěte do péče budoucího osvojitele,
- d) rozhodnutí soudu o ustanovení fyzické osoby poručníkem) pokud poručník o dítě

⁴² BUBLEOVÁ V., VRÁNOVÁ L., VÁVROVÁ A., FRANTÍKOVÁ J.. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. 2011.s. 1-104. ISBN 978-80-87455-01-2. S.52 [cit. 2.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirrodina.cz/ke_stazeni.html

⁴³ Česko. Zákon o nemocenském pojištění. In: *č.187/2006*. [online] 2006. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-187>

- osobně pečuje,
- e) rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče podle zvláštního právního předpisu,
 - f) rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí o svěřením dítěte do péče fyzické osoby, která má zájem stát se pěstounem,
 - g) rozhodnutí soudu o předběžném opatření o péči o dítě,
 - h) podání návrhu soudu na zahájení soudního řízení o ustanovení fyzické osoby poručníkem dítěte, jestliže tato osoba o dítě osobně pečuje a nemá k němu vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá toto soudní řízení.

Dítětem se rozumí dítě, které ke dni převzetí do péče nedosáhlo 7 let věku, nejdéle však do dosažení věku 7 let a 31 týdnů.

Podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství je účast pojištěnce na pojištění alespoň po dobu 270 kalendářních dní v posledních dvou letech před dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství (§ 34 odst. 1). Je-li uplatňován nárok na peněžitou pomoc v mateřství z více pojištění, musí být tato podmínka účasti na pojištění splněna v každém z těchto pojištění.

Podpůrčí doba u peněžité pomoci v mateřství činí 22 týdnů. Počátek podpůrčí doby u peněžité pomoci v mateřství nastává dnem převzetí dítěte pojištěncem do péče. Výše peněžité pomoci v mateřství za kalendářní den činí 70 % denního vyměřovacího základu.

2.4.2 Dávky státní sociální podpory

Zákon o státní sociální podpoře č. 117/1995Sb., řeší prostřednictvím dávek státní sociální podpory finanční zabezpečení dětí převzatých do pěstounské péče, odměny pěstounů a další související dávky.

Dávkami pěstounské péče podle § 36 tohoto zákona jsou⁴⁴:

- a) příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- b) odměna pěstouna,
- c) příspěvek při převzetí dítěte,
- d) příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

⁴⁴ Česko. Zákon o státní sociální podpoře. In: *č.117/1995*. [online] 1995. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte představuje nárok dítěte svěřeného do pěstounské péče. Příspěvek se poskytuje do dosažení zletilosti dítěte nebo nejdéle do 26 let, jestliže jde o nezaopatřené dítě, které žije ve společné domácnosti s osobou, která byla do dosažení zletilosti jeho pěstounem. Výše příspěvku je uvedena v tabulce č. 1.

Tab. č. 1 Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči podle věku a zdravotního stavu dítěte (stupně závislosti dítěte na pomoci jiné osoby) měsíčně v Kč				
Nezaopatřené dítě ve věku	zdravé dítě	ve stupni závislosti I	ve stupni závislosti II	ve stupni závislosti III nebo IV
	koeficient	koeficient	koeficient	Koeficient 3,10
do 6 let	4 002	4 089	5 046	5 394
od 6 do 15 let	4 922	5 029	6 206	6 634
od 15 do 26 let	5 635	5 758	7 105	7 595

Zdroj: dostupné z http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece (cit. 7.4.2012)

Odměna pěstouna

Individuální odměna pěstouna⁴⁵:

Podle § 40 zákona o státní sociální podpoře má nárok na tuto odměnu pěstoun, kterému bylo svěřeno dítě do pěstounské péče, a to až do zletilosti dítěte a poté po dobu, po kterou má dítě svěřené do pěstounské péče nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Nárok na odměnu za výkon pěstounské péče má i pěstoun, jestliže dítě, které mu bylo svěřeno do pěstounské péče, nemá nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen proto, že požívá důchod z důchodového pojištění, jehož výše je stejná nebo vyšší než uvedený příspěvek.

Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc za každé dítě svěřené do pěstounské péče součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 1,00, tj. 3 410 Kč měsíčně za jedno dítě.

⁴⁵ Česko. Zákon o státní sociální podpoře. In: *č.117/1995*. [online] 1995. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Odměna pěstouna ve zvláštních případech⁴⁶:

Podle § 40a zákona o státní sociální podpoře má nárok na odměnu ve zvláštních případech pěstoun, kdy výše odměny činí za kalendářní měsíc součin částky na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 5,50, pečuje-li pěstoun alespoň o 3 děti svěřené mu do pěstounské péče nebo pečuje-li pěstoun alespoň o jedno dítě svěřené mu do pěstounské péče, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost) podle zvláštního právního předpisu. Uvedená odměna pěstouna se zvyšuje o součin částky na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,50 za péči o každé další dítě svěřené mu do pěstounské péče, a jde-li o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost) podle zvláštního právního předpisu, zvyšuje se odměna pěstouna o součin částky na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,75 za péči o každé další takové dítě svěřené mu do pěstounské péče.

Odměna pěstouna náleží, jen jestliže pěstoun nebyl po celý kalendářní měsíc výdělečně činný a náleží pěstounovi i po dobu dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény pěstouna, nejdéle však po dobu jednoho kalendářního měsíce jejího trvání. Tato odměna se pro účely zdravotního pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti posuzuje jako plat – pěstoun je zaměstnancem Úřadu práce České republiky.

Tab. č. 2 Odměna pěstouna v závislosti na počtu dětí v pěstounské péči

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna v Kč měsíčně
1	3 410
2	6 820
3 nebo 1 závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II, III, IV	18 755
4	20460

Zdroj: dostupné z http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece (cit. 7.4.2012)

⁴⁶ Česko. Zákon o státní sociální podpoře. In: *č.117/1995*. [online] 1995. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Příspěvek při převzetí dítěte⁴⁷

Podle § 41 zákona o státní sociální podpoře má nárok na příspěvek při převzetí dítěte pěstoun, který převzal dítě do pěstounské péče; příspěvek při převzetí dítěte, jde-li o totéž dítě, náleží jen jednou. Je určen na nákup potřebných věcí pro dítě přicházející do náhradní rodinné péče. Výše příspěvku je stanovena pevnými částkami podle věku dítěte viz tabulka č. 3 uvedená na následující straně.

Tab. č. 3 Výše příspěvku při převzetí dítěte

Věk dítěte	Příspěvek při převzetí dítěte v Kč
do 6 let	8 000
6-15 let	9 000
15 - 26 let	10000

Zdroj: dostupné z http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece (cit. 7.4.2012)

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla⁴⁸

Nárok na příspěvek na zakoupení motorového vozidla má pěstoun, který má v pěstounské péči nejméně čtyři děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodů péče o čtyři děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají pěstounovi nárok na odměnu pěstouna. Příspěvek lze použít i na opravu motorového vozidla a pěstoun nepoužívá vozidla pro výdělečnou činnost.

Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny osobního motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč. Součet těchto příspěvků poskytnutých pěstounovi v období posledních deseti kalendářních let před dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč.

Při společné pěstounské péči manželů náleží dávky pěstounské péče jen jednomu z manželů.

Dávky se vyplácí i osobě, která má zájem stát se pěstounem dle rozhodnutí OSPOD před rozhodnutím soudu o předpěstounské péči. Tyto dávky náleží i poručníkovi, jestliže o dítě osobně pečuje.

⁴⁷ Česko. Zákon o státní sociální podpoře. In: *č.117/1995*. [online] 1995. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

⁴⁸ Česko. Zákon o státní sociální podpoře. In: *č.117/1995*. [online] 1995. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Kromě dávek pěstounské péče náleží pěstounovi nebo poručníkovi rovněž **rodičovský příspěvek** a v případě nízkých příjmů rodiny i **přídavek na dítě**.

Na rodičovský příspěvek má nárok osoba, která dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, stejně jako v případě peněžitě pomoci v mateřství, dle § 32 zákona č. 187/2006 Sb. Podmínkou je, že po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Má nárok na rodičovský příspěvek nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte, a to nejdéle do doby, kdy byla na rodičovském příspěvku vyplacena z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině celková částka 220 000 Kč, není-li dále stanoveno jinak.

3. Výzkumný úkol

3.1 Stanovení výzkumného cíle

Cíl výzkumného úkolu byl nastaven tak, aby napomohl zajistit cíl této bakalářské práce, kterým je: **Pomocí rozhovorů zjistit motivaci rodičů pro přijetí dítěte do pěstounské péče, obtíže, se kterými se setkali, jejich potřeby, ekonomické podmínky, počty dětí, které vychovávají, jaké mají problémy a jak je řeší. Získané informace podrobit analýze a formulovat závěry z analýzy.**

Pro výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní výzkum. Jako ideální se mi jevila metoda polostrukturovaného rozhovoru. Během zpracování této práce mne napadlo množství otázek, na které budu hledat odpovědi. Připravené otázky budou pouze pomocné, protože nevyžadují uzavřenou odpověď, dávají prostor pro otevřené vyprávění. Otevřenými otázkami budu naplňovat záměr polostrukturovaného rozhovoru, který se „snaží přirozeně stimulovat účastníka rozhovoru k vyprávění, a to způsobem připomínajícím obyčejnou rozmluvu dvou lidí“⁴⁹.

Splnění výzkumného cíle předpokládá sestavit dotazník prezentovaný řadou strukturovaných otázek týkajících se zadaného cíle a dále například: Jak pěstouni vnímají náhradní rodinnou péči, její pozitiva i negativa? Co je vedlo k přijetí dítěte do náhradní rodinné péče? Co by rádi změnili na systému náhradní rodinné péče a jaký mají názor na pěstounskou péči na přechodnou dobu?

Výběr vzorku pěstounských rodin byl proveden cíleným výběrem z počtu 20 evidovaných pěstounských rodin v okrese Vyškov, z toho u 11 z nich se jedná o pěstounskou péči poskytovanou osobou v příbuzenském vztahu.

Podmínkou zařazení do výběrového souboru byl výkon pěstounské péče nejméně 3 roky a pěstoun z nepříbuzenského vztahu. Důvodem pro cílený výběr (se stanovením minimální doby pěstounské péče a nepříbuzenský vztah) byl předpoklad odpovědnějšího přístupu při podávání odpovědí na kladené otázky. Výběr byl dále podmíněn ochotou vybraných pěstounů komunikovat a odpovídat na strukturované otázky, včetně umožnění prohlídky místa bydliště a získání subjektivních postojů k projevům zkoumaných pěstounů.

⁴⁹ (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 170).

Oslovila jsem 4 pěstounské rodiny, s jejichž zástupci se setkávám ve svém zaměstnání při poskytování dávek státní sociální podpory. Byli seznámeni s účelem, ke kterému budou tyto naše společné rozhovory sloužit. Ujistila jsem je o důvěrnosti a anonymitě rozhovoru, abych docílila otevřenosti. Zaměřila jsem se na zkušenosti, motivy, pocity pěstounů. Jména uváděná v této práci jsou změněna, aby byla zajištěna anonymita rodiny. Rozhovory probíhaly přímo u pěstounů, v jejich přirozeném prostředí.

3.2 Rozhovory s pěstouny a dětmi v pěstounské péči

Respondenty výzkumného šetření jsou čtyři pěstounské rodiny. Rozhovory jsem zaznamenávala písemně a získané údaje jsem se snažila co nejvíce autenticky zachytit. Pro polostrukturovaný rozhovor jsem si připravila předem tyto dílčí otázky:

1. Co bylo podnětem k přijetí dítěte;
2. Byla Vám dána možnost vybrat si dítě;
3. Jakou dobu jste čekali na dítě;
4. Jaký byl zdravotní stav dítěte;
5. Jaký byl přístup sociálních pracovníků při podávání žádostí o péči a jejich vyřizování;
6. S jakými problémy se setkáváte a jste schopni je řešit sami;
7. Jak jste Vy sami spokojeni s finančním zajištěním pěstounů;
8. Mají děti kontakt s biologickými rodiči (biologickou rodinou);
9. Co byste změnili na systému náhradní rodinné péče;
10. Jaký je Váš názor na pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Záznamy o informacích z výzkumného šetření jsou strukturovány po jednotlivých respondentech (rodinách) v následujících kapitolách práce a ve formě:

- A. Charakteristika rodiny,
- B. Záznam odpovědí na dílčí otázky,
- C. Subjektivní postřehy tazatele z průběhu rozhovoru s respondenty a ostatní poznatky.

Rodina č. 1

A. Charakteristika rodiny:

Pěstoun paní W. - rozvedená, (47 let), vyučená prodavačka. S přítelem si koupili domek na vesnici o velikosti 7 + 1 kk, s velkou zahradou. Má 3 vlastní děti - 2 dospělé a 1 syn (16 let), který je stále ještě v péči matky. Ve společné domácnosti žije s přítelem, jehož povolání je řidič dálkové kamionové dopravy, často není doma.

V pěstounské péči pečuje o 4 děti z toho:

- **Andrea** (16 let) a **Martin** (13 let) jsou v pěstounské péči paní W. od roku 2007. Otec dětí je mrtev, matka byla zbavena rodičovské zodpovědnosti. Děti byly umístěny v dětské domově, protože jejich babička s ohledem na věk, zdravotní stav a náročnost výchovy nebyla schopna z objektivních důvodů se o děti nadále starat. Roku 2007 byly svěřeny do pěstounské péče paní W. Děti v pěstounské péči navštěvuje babička a strýc s rodinou.
- **Lenka** (9 let) a **Nela** (12 let) jsou v pěstounské péči paní W. od roku 2010. Nela navštěvovala pedagogicko-psychologickou poradnu. V ústavu užívala velké množství psychofarmak, které na doporučení lékaře postupně vysadila - výsledkem byl i zlepšený zdravotní stav. Před pěstounskou péčí byla děvčata umístěna v dětském domově.

B. Záznam odpovědí na dílčí otázky

1. Co bylo podnětem k přijetí dítěte?

Z prvního manželství jsem měla 2 děti. S novým přítelem jsem měla syna. Před porodem jsem se starala o své 2 obchody. Během rodičovské dovolené onemocněl můj přítel, který mi pomáhal s chodem mých obchodů, a já jsem musela obchody prodat. Po rodičovské dovolené jsem zůstala bez zaměstnání a evidovala jsem se na úřadě práce. Zde mi byla nabídnuta rekvalifikace v pečovatelském kurzu. Zaměstnání jsem našla v pečovatelském domě pro seniory, práce byla zajímavá, ale zároveň velmi namáhavá a psychicky náročná. Během kurzu jsem se seznámila s paní, která požádala o pěstounskou péči. Nadchla jsem se pro toto povolání. Děti jsem měla vždy ráda a věřila jsem, že mne práce s nimi bude uspokojovat. Požádala jsem tedy o pěstounskou péči.

2. Byla Vám dána možnost vybrat si dítě?

Vůbec mne nenapadlo, že bych si nějak měla děti vybírat. Věřím na náhodu a na osud. Prostě první děti, které mi byly nabídnuty, jsem z radostí přijala a oblíbila si je. Jednalo se o sourozence - Andrea měla v té době 11 let, Martin 8 let. O děti se chtěla starat jejich babička, ale s ohledem na její věk, zdravotní stav a náročnost výchovy to ovšem nebylo možné. Zprvu na mne pohlížela s nedůvěrou, ale časem poznala, že mám děti ráda, mají u mne dobrou péči, říkají mi mami a jsou spokojené. Prospívají, zlepšili se ve škole a nebránila jsem jim ve styku s původní rodinou.

3. Jakou dobu jste čekala na první dítě?

Od požádání o pěstounskou péči, do doby, kdy jsem dostala první děti do péče, uplynuly 3 roky, vzhledem k tomu, že jsem žádala sama bez manžela. Byla jsem na tuto dobu připravena sociální pracovníci. Chápala jsem ostražitost úřadů, a nevadilo mi to.

Našla jsem si nového přítele a společně jsme se rozhodli koupit velký dům na vesnici s velkou zahradou a přibrat do naší rodiny další děti. Po 3 letech mi byly svěřeny další dvě děti – osmiletá Lenka a jedenáctiletá Nela. Nela měla vážné psychické problémy a z ústavu došla s velkým množstvím léků. V současné době mám obrovskou radost, že vysadila všechny léky a prospívá dobře.

4. Jaký byl zdravotní stav dítěte?

Většina dětí v ústavu má diagnostikovanou minimálně psychickou poruchu, většinou však mentální retardaci. Tu měly i moje děti, ale zdravotní stav všech se u mne hodně zlepšil. I ve škole neprospívají špatně, patří k průměru. Mám radost z Andrejky, u které jsem byla upozorněna na možnost, že nevyhodí ani speciální školu, ale to se nepotvrdilo. Díky podpoře školy a mé trpělivosti při učení, vychodila klasickou základní školu, a dnes navštěvuje učební obor, kde se jí daří a je spokojená. Malý problém nastal s chováním v souvislosti s pubertou. Navazovala přátelství s vrstevníky a vracela se později z vycházek, než jak bylo domluveno. Promluvili jsme si s ní a situace se velmi zlepšila. Představila nám svého chlapce, domluvili jsme se, že nám musí nahlásit kde je a kdy se vrátí. Dohodu zatím dodržuje a v zásadě pochopila, že jí důvěřujeme a ona nám může také věřit.

5. Jaký byl přístup sociálních pracovníků při podávání žádostí o péči a jejich vyřizování?

Většinou se mi snažili pomoci. Navštěvují nás poměrně často, ale nemám s tím problém. Nevadí mi to. Velmi špatnou zkušenost mám jen z ústavu, ze kterého jsem si brala první děti.

V ústavu, kde byli umístěni Andrea s Martinem, mi ředitelka ústavu řekla přímo, že se postará, abych děti do pěstounské péče nedostala. Přes nepříjemné jednání s vedením ústavu mi nakonec byly děti svěřeny. Na cestu z ústavu však dostali jen batůžky, ve kterých byly spodní kalhotky a spousta obalů od žvýkaček, sušenek a laskomin, a pouze oblečení, které jsem jim při návštěvách u mě doma pořizovala. Na vysvětlenou - děti dostávaly v ústavu sladkosti na přiděl a pak si schovávaly obaly jako vzpomínku. Ještě dnes je nemohu tento zlovyk odnaučit. Přestože jsou laskominy u nás pořád dostupné, schovávají si obaly na všemožných místech.

Naopak z ústavu, ve kterém byly umístěny Lenka a Nela, mi zaměstnanci ústavu usnadňovali kontakt s dětmi, vycházeli mi maximálně vstříc, a na cestu z ústavu šly vybaveny kromě oblečení i panenkami a kočárkem.

6. S jakými problémy se setkáváte a jste schopni je řešit sami?

Nemáme závažné problémy. Pokud je nějaký zdravotní problém, vyhledám pomoc odborného lékaře. Jiné rady hledám u svých přátel nebo na internetu - to je můj velký pomocník a zdroj informací. Rodinné problémy řešíme domluvou v soukromém rodinném kruhu. Pro výchovnou radu jdu někdy i k přátelům, kteří jsou také pěstouny. Kamarádka má v pěstounské péči 10 dětí, a proto má i velké množství zkušeností. Přátele mám spíše ve městě, kde jsme předtím bydleli. Tam jsme také jezdili s dětmi na různá setkání s pěstouny. Bylo to velmi příjemné. Tady mi zatím nikdo ze sociálních pracovníků nic nenabídl. Zřejmě nic neorganizují a to je obrovská škoda.

Do činnosti rodiny se děti zapojují. Samozřejmostí je uklízení jejich pokojů. Starší se snaží udělat ostatním radost a občas něco uvaří, pomáhají nám na zahradě i při svozu dřeva z lesa. Jsou šikovné a myslím, že je tato práce baví a neberou ji jako povinnost.

Myslím, že 4 děti v pěstounské péči a jedno vlastní je maximum. Jsem hodně vytížená. Starám se o domácnost, vozím děti do školy a zpět, na návštěvy k lékařům. Doma mám často i své vlastní vnuky. Cítí se s dětmi dobře a rádi nás navštěvují.

Opravujeme dům, přistavěli jsme další místnosti, aby u nás mohli pohodlně přespat návštěvy a příbuzní dětí. Do budoucna mám v plánu postavit ještě jeden menší dům a z toho-

to domu vytvořit domov pro matky v nouzi, bez přístřeší. Těm bych také ráda pomohla. Je ale dost času, pro začátek se musím postarat o své děti.

7. Jak jste Vy sami spokojeni s finančním zajištěním pěstounů.

Prostředky finančního zajištění pěstounů od ostatních peněz nelze oddělit. Pěstounské dávky určené dětem by nestačily. Nechci, aby se mé děti ve škole a mezi kamarády cítily diskriminovány. Snažím se o to, aby měly vše, co mají jejich vrstevníci. Holky se rády parádí, kluci touží po počítačích. Andrea má vadu zraku a nosí brýle, určitě víte, kolik to stojí. Nevybírám nejdražší, ale ráda bych, aby jí slušely a cítila se v nich dobře. Nechci si stěžovat, ale ušetřit se z těchto peněz moc nedá. Nechci více peněz pro sebe, ale děti by měly být lépe zabezpečeny do budoucnosti.

8. Mají děti kontakt s biologickými rodiči (biologickou rodinou)?

Andreu a Martina navštěvuje babička a strýc s rodinou. O prázdninách se u nás zdrží pár dní a jsme dobří přátelé. S Lenkou a Nelou se z biologické rodiny nestýká nikdo.

9. Co byste změnila na systému náhradní rodinné péče?

Zkrátit dobu, ve které se vyřizuje pěstounská péče. Děti by měly být rychleji umístěny do náhradní rodiny. Jsem zastáncem pěstounské péče. Děti se v domácím prostředí oproti pobytu v dětském domově podstatně změnilo k lepšímu. Mám z nich radost a myslím, že i ony jsou u nás rády a jsou šťastné. Dobře prospívají po fyzické i psychické stránce. Z dětského domova přišly s množstvím léků, dnes berou jen minimum nebo žádné.

10. Jaký je Váš názor na pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Já bych nemohla mít dítě jen na krátkou dobu. Vytvořila bych si citovou vazbu a jen těžce bych se s ním loučila.

C. Subjektivní postřehy tazatele z průběhu rozhovoru s respondenty a ostatní poznatky.

Pěstounka mne pozvala k rozhovoru do jejich domu. Bylo to moc pěkné a moderní prostředí. Přes čilý ruch byl doma pořádek a pohoda.

Pěstounka působila velmi klidným dojmem. Neměla problém hovořit o sobě a dětech. Návštěva se uskutečnila v době jarních prázdnin a dům byl plný dětí, mezi nimi i vnuci pěstounky. Rozhovoru byla přítomna dcera, která přijela navštívit své děti. Svěřila se mi, že maminku obdivuje, ale těší se, až pěstounské děti vyrostou a ona se bude více věnovat vnoučatům. Děti oslovovali pěstounku „mami“.

Rozhovor probíhal velmi otevřeně, povídaly jsme si o dětech, o tom, co prožily a bylo to velmi přínosné.

Rodina č. 2

A. Charakteristika rodiny

Manželé K. – paní (36 let), pan (38 let), středoškolačka, zdravotní sestra, na rodičovské dovolené, manžel zaměstnanec jedné brněnské firmy, kde pracuje jako konstruktér. Vlastní děti 4 – Monika (15 let), Karla (14 let), David (6 let) a Dan (1 rok).

V pěstounské péči pečují o 3 děti z toho:

- **Pavel** (11 let) a **Petr** (10 let). Bydlí na vesnici v pěkném domku 5+1 se zadním přístupem. Domácnost je pěkně a účelně zařízená, 2 dětské pokoje a herna, přizpůsobená potřebám dětí. K přepravě si rodina pořídila devítimístný osobní automobil. V pěstounské péči u manželů K. jsou od roku r. 2005. Dobře se zde adaptovali, našli zde lásku a dobrou péči. Od roku 2010 má tato rodina ještě v péči sestru chlapců;
- **Dana** (3,5 roku), která je mentálně i tělesně postižená. Celá nová rodina ji navštěvovala v dětském domově. Dana byla do pěstounské péče předána až po řádném zacvičení personálem dětského domova, aby o ni byla zajištěna řádná péče, vzhledem i k jejímu handicapu.

B. Záznam odpovědí na dílčí otázky

1. Co bylo podnětem k přijetí dítěte?

Když jsem byla ještě malé dítě, zemřel nám tatínek a maminka se o mne a další dva sourozence velmi dobře starala. Měli jsme pěkné dětství. Už tenkrát jsem se rozhodla, že bych ráda dala šanci dětem, které neměly to štěstí a neměly dobré rodiče, a nahradila jim rodinu. Našla jsem si manžela, který sdílel stejné názory, a po narození našich dvou dcer, jsme požádali o pěstounskou péči.

2. Byla Vám dána možnost vybrat si dítě?

Nepožadovali jsme žádné konkrétní dítě.

3. Jakou dobu jste čekali na dítě?

Měli jsme štěstí na sociální pracovníci, velmi nás podporovala, a díky ní nám byli v krátké době nabídnuti do pěstounské péče dva sourozenci – Pavel a Petr. Jednalo se o děti týrané a zanedbané. Špatně snášeli ústavní péči, proto bylo potřeba je rychle umístit do rodiny.

4. Jaký byl zdravotní stav dětí?

Děti jsme přebrali ve špatném psychickém stavu. Báli se, nedůvěřovali nám, nemluvili s námi ani s ostatními, byli podvyživení. Zvláště starší Pavlík, který žil s rodiči do 2 let, a pamatoval si nelidské zacházení, se v noci budil, blouznil, pomočoval se. Dodnes je spíše smutné povahy, je velmi citlivý. Mladší Petr byl odebrán rodičům v 1 roku a u nás si zvyknul rychleji. Myslím, že se na něm špatné zacházení tolik nepodepsalo. Naše vlastní děti je velmi hezky přijaly a pomáhaly jim. V současnosti dobře prospívají, nemusí brát žádné léky, přestože v ústavu brali množství léků na uklidnění. Navštěvují základní školu a nemají závažné problémy s učením ani chováním.

Sociální pracovnice nás informovaly, že Pavlíkovi a Petr se narodila sestřička se závažným zdravotním postižením, která byla umístěna do ústavu. Bylo nám nabídnuto, zda bychom ji nepřijali do pěstounské péče. Měla jsem strach, zda zvládnou péči o dítě s fyzickým i mentálním postižením a jak holčičku přijmou děti. Mezi tím se nám totiž narodil vlastní syn a já jsem se starala o pět dětí. Danu jsme navštěvovali v dětském domově a opakovaně jsme žádali o povolení hostitelského pobytu. To nám bylo umožněno poté, co jsem byla seznámena a zacvičena zdravotním personálem, abych péči o ní zvládala. U nás dělá pokroky. Z ústavu

jsme si přivezli apatickou holčičku, která skoro nereagovala na podněty rodiny. Po domluvě s lékaři jsme vyřadili spoustu léků, které jí měly utlumit a uklidnit. Teď se na nás dokáže smát, ale i pěkně křičet, když se jí něco nelíbí. Mé dcery mi pomáhají při zvládnání její péče. Jsem ovšem překvapená, že její vlastní sourozenci se jí vyhýbají, nevím z jaké příčiny. Nenutím je, ale snad se to časem změní. Pravděpodobně se bojí jejího postižení. Dvakrát týdně ji vozím do školky do sousedního okresního města. Je to daleko, ale v našem městě mi byla nabídnuta školka, do které bych ji nikdy nedala. Byla jsem se tam podívat. Uprostřed herny ležely všechny děti, byl tam chaos, učitelka nemohla zvládnout více postižených dětí. Ve školce, kterou jsem jí našla, se jí věnuje kromě učitelky i rehabilitační pracovník, je tam logoped. Nevadí, že je to daleko a musím školku platit. Ráno ji tam zavezu a odpoledne si ji vyzvednu. Víím, že se tu o ni dobře postarají.

5. Jaký byl přístup sociálních pracovníků při podávání žádostí o péči a jejich vyřizování?

Jak jsem uvedla, měli jsme štěstí na sociální pracovníci, která měla zájem o umístění dětí u nás. Tato sociální pracovnice je dnes ve starobním důchodu, a přesto jí zajímá osud chlapců a není jí lhostejné, jak se jim daří. Rádi ji jezdíme navštěvovat, abychom se pochlubili pokroky a případně se poradili, pokud máme nějaký problém. Rovněž přijetí Dany do naší rodiny spočívalo na informaci o jejím narození od sociálních pracovníc.

6. S jakými problémy se setkáváte a jste schopni je řešit sami?

Závažné výchovné problémy nemáme, a pokud jsou, řešíme je sami s manželem. Informace o právech a nárocích pěstounů získáváme na internetu, případně u sociálních pracovníků, tam ale minimálně. Zkušenosti si předáváme i s jinými pěstouny, se kterými se scházíme. Něco si přečteme v novinách nebo časopisech, něco se dovíme v televizi.

Dílčí problémy mám s péčí, když potřebuji něco zařídit, ale platím si paní, která po domluvě přijede a pohlídá mi děti, abych si mohla vyřídit úřední záležitosti a pochůzky, na které není vhodné brát děti. Pomáhají mi i starší dcery. Teď mám na starosti šest dětí. Před půl rokem se nám narodil ještě jeden vlastní syn. Nebyl plánovaný, ale jsme za něj rádi. Manžel mi pomáhá po pracovní době, jak může. Bohužel musí chodit do zaměstnání, aby nás zabezpečil finančně.

Moje maminka nás jezdí navštěvovat, ale je vážně nemocná, takže s péčí mi pomoci nemůže. Ale podporuje nás morálně. Manželovi rodiče nesouhlasili s tím, abychom si vzali do péče cizí děti a rozvázali s námi veškeré kontakty, nenavštěvují nás.

Pomáhá nám setkání s ostatními pěstounskými rodinami. Sejdeme se celé početné rodiny, děti i my se tam cítíme dobře. Zrovna zítra máme setkání na kuželně a moc se těšíme. Na sport i „pokec“, sledujeme, jaké dělají děti pokroky, a předáváme si zkušenosti.

7. Jak jste Vy sami spokojeni s finančním zajištěním pěstounů.

Nerada bych, aby to vyznělo, že si stěžuji na špatné zabezpečení, ale mělo by se alespoň více myslet na děti. Mrzí mě, že nejsou zabezpečeni do budoucnosti. Z odměny pěstouna a z úhrady potřeb dítěte není možné našetřit peníze pro děti po zletilosti. Nerozhazujeme peníze, ale snažíme se například s dětmi sportovat a pořízení kol a sportovního vybavení pro nás všechny vyjde na vysokou částku. Pokud kupujeme kolo, musíme koupit kola všem, snažíme se nedělat rozdíly. Potřebujeme jet se všemi dětmi. Na příspěvek na auto bychom měli nárok, jen pokud bychom měli v péči čtyři děti. Museli jsme koupit devítimístné auto na úvěr, bez příspěvku státu.

8. Mají děti kontakt s biologickými rodiči (biologickou rodinou)?

Ne, nemají.

9. Co byste změnili na systému náhradní rodinné péče?

Byla bych ráda, kdyby děti měly naspořené v době plnoletosti nějaké úspory, pokud by se chtěly osamostatnit. Stát by jim mohl spořit na jejich účet nějaké peníze, například tisíc korun měsíčně. Uvítali bychom i více organizovaných setkání s ostatními pěstouny. Žadatelé o pěstounskou péči musí absolvovat dlouhou přípravu, také tato doba by se mohla zkrátit.

10. Jaký je Váš názor na pěstounskou péči na přechodnou dobu?

Pro naši rodinu pěstounská péče na přechodnou dobu není. S dětmi jsme si vytvořili silné citové pouto a nechtěli bychom se odloučit. Zvýšená odměna pěstouna bude určitě pro mnoho lidí lákavá. Někteří lidé chodí vyzvídat, jak se nám pěstounství daří, líbí se jim práce s dětmi, ale říkají, že by to rozhodně za tak malou odměnu nedělali. Zvýšená odměna bude pro ně zřejmě dostatečnou motivací k náhradní rodinné péči.

C. Subjektivní postřehy tazatele z průběhu rozhovoru s respondenty a ostatní poznatky

Návštěva probíhala v domě pěstounů. Jednalo se o starší, větší dům, velmi pěkně opravený a moderně zařízený. Pěstounka se právě starala o nejmladšího syna, kojence. Rozhovoru se účastnila dcera, která přinesla do pokoje postiženou holčičku. Ta po mém příchodu plakala a tak mne poprosili, zda mi nebude vadit její přítomnost. Slyšela hlasy a chtěla být také v centru dění, tedy při našem rozhovoru. Byla jsem mile překvapena, jak se o ni dcera pěstounky hezky a se samozřejmostí starala. Chovala ji, hladila a povídala si s ní. Bylo zřejmé, že péče o děti je spravedlivě rozdělována. Děti postupně chodily a sedaly na klín maminky, jak jí všichni, včetně pěstounských dětí, oslovovaly.

Během návštěvy došel domů tatínek s nejstarší dcerou a se samozřejmostí, bez vyzvání, převzal postiženou holčičku, abychom si mohli povídat. Z rodiny vyzařoval klid a pohoda. Upřímně jsem jim přála štěstí a aby se jim dařilo v jejich nelehkém poslání.

Rodina č. 3

A. Charakteristika rodiny

Manželé H., paní (33 let), pan (35 let), oba středoškolského vzdělání, 2 vlastní děti ve věku 7 a 9 let. Bydlí ve vlastním domě a provádí postupně rekonstrukci. Paní je na rodičovské dovolené, manžel je zaměstnán v počítačové firmě, pracuje a zabezpečuje finančně rodinu.

V pěstounské péči pečují o 1 dítě od r. 2008:

- **Jan** (6 let), který byl před vzetím do pěstounské péče v ústavu. Matka nejevila zájem o dítě, silně jej zanedbávala a jeho psychomotorický vývoj byl zpomalený. V ústavu jej nikdy nenavštívila. Chlapec byl vývojově opožděný, v současnosti pěstouni dochází na rehabilitaci a cvičí s ním Vojtovu metodu. Je také sledován na neurologii pro mentální retardaci. V péči pěstounů dobře prospívá.

B. Záznam odpovědí na dílčí otázky

1. Co bylo podnětem k přijetí dítěte?

Pocházím z početné rodiny a ještě před svatbou jsme se s manželem dohodli, že bychom chtěli více dětí. U druhého dítěte jsem měla velmi těžký porod. Rozhodli jsme se, že další

vlastní děti mít nechceme, ale myšlenky početnější rodiny jsme se nevzdali. Oba s manželem jsme se shodli, že požádáme o pěstounskou péči. Vyplnili a podali jsme si žádost na oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Absolvovali jsme množství pohovorů, některých i hodně osobních a nepříjemných. Po jednom rozhovoru jsme se s manželem v autě psychicky zhroutili, já jsem plakala a nevěřila jsem tomu, že nám někdy dítě do pěstounské péče svěří. Překvapilo nás, že došlo kladné vyjádření a byli jsme neskutečně šťastní, že se nám splní sen a dočkáme se dítěte.

2. Byla vám dána možnost vybrat si dítě?

Byl nám nabídnut dvouletý chlapec, který pochází ze stejného města jako naše rodina. Navštěvovali jsme jej v ústavu a zamilovali jsme si ho my i naše děti. Dnes je mu 6 let, školní docházka mu byla odložena. Měla jsem problém dostat jej do školky v naší vesnici. Ve školce se nelíbilo učitelce ani rodičům, že nepracují, a žádám o umístění Jana do školky, přestože děti pracujících rodičů nemohou školku sehnat. V ruce jsem ale měla doporučení psychologa, že Janovi prospěje kolektiv a nevzdala jsem to, bojovala jsem. Vyřídila jsem Janovi asistentku. Dnes je nadšená i paní učitelka, které pomáhá asistentka se všemi dětmi.

3. Jakou dobu jste na něj čekali?

Po absolvování všech pohovorů a testu jsme nečekali dlouho.

4. Jaký byl zdravotní stav dítěte?

Jan byl silně zanedbaný, zaostalý, nechodil a nemluvil. V noci nespával, dodnes se dokáže houpat celou noc v posteli a narážet do pelesti hlavou. Po příjezdu z ústavu k nám, jsem jej musela nosit na rukou. Velmi rychle si zvykl na naše děti, které jej vřele přijaly jako svého sourozence. Dítě dobře přijalo i širší příbuzenstvo. Je velmi společenský a vyhledává společnost dětí. Cvičím s ním Vojtovu metodu, docházíme na logopedii, zlepšuje se, je moc šikovný.

5. Jaký byl přístup sociálních pracovníků při podávání žádostí o péči a jejich vyřizování?

Pomáhali nám s podáním žádostí, teď chodí na pravidelné kontroly. Trochu mi vadí, že se dopředu nenahlásí. Někdy se staví i dopoledne a to je Jan ve školce.

6. S jakými problémy se setkáváte a jste schopni je řešit sami?

Nemáme závažné výchovné problémy, Janovy zdravotní problémy řešíme s lékaři a psychiatry, jinou pomoc si hledáme většinou sami. Hodně informací získáme na internetu, čtu odborné knihy. Máme množství přátel i mezi pěstouny, s nimiž si předáváme zkušenosti. Naše početná rodina přijala Jana jako vlastního. Často nám pomáhá hlídat děti babička- moje mamka. Má 11 vnoučat a nedělá mezi nimi rozdíly. Dělí i trestá je stejně a spravedlivě.

Když jsme měli doma Jana necelý rok, obrátili se na nás, že se mu narodila sestřička, zda o ni nemáme zájem. Měli jsme v té době hodně práce s Janem, tak jsme odmítli. Dnes toho litujeme a doufáme, že jeho matka porodí další dítě, které by nám přednostně nabídli. Rádi bychom požádali o další dítě do náhradní rodinné péče. Nejraději holčičku. Naše děti i Jan jsou pro to moc nadšení a těší se. Sociální pracovnice si ovšem dala podmínku, že musíme mít pro další dítě ještě jeden pokoj. Rekonstruujeme dům, ale na úvěr nemáme dostatečný příjem, takže se rekonstrukce protahuje.

7. Jste spokojeni s finančním zajištěním pěstounů?

Myslím si, že je nedostačující. Nám se třeba nelíbí, že nárok na příspěvek na auto má rodina s nejméně čtyřmi dětmi, a přitom se nepočítají děti vlastní, jen děti svěřené do péče. Auto potřebuji hlavně kvůli Janovi. Často navštěvujeme lékaře a specialisty, jezdím s ním na cvičení.

8. Mají děti kontakt s biologickými rodiči (biologickou rodinou)?

Janova máma bydlí pár kilometrů od nás, vůbec neprojevuje zájem o syna. Jan byl její šesté dítě. Všechny ostatní děti jsou v ústavu nebo v pěstounské péči.

9. Co byste změnili na systému náhradní rodinné péče?

Zdá se mi nesmyslné, pokud budeme žádat o další dítě do náhradní rodinné péče, a jedno už vychováváme, že musíme opět projít vším od podání žádosti, testů, školení. Navštěvuje nás sociální pracovnice, vidí, jak se staráme, jaké jsou pokroky u dítěte. I přes to musí vše proběhnout znovu, a to při každém žádání o nové dítě.

10. Jaký je váš názor na pěstounskou péči na přechodnou dobu?

Jsem tím nadšená. Ráda bych se do tohoto projektu zapojila. Při posledním semináři mne ovšem překvapilo, že z velkého množství pěstounů jsem se přihlásila já jediná, že mám zájem

stát se pěstounem na přechodnou dobu. Zúčastnila jsem se i semináře, na kterém byli hosté z Rakouska. Předávali nám své zkušenosti. V Rakousku tuto péči vykonávají starší lidé, ti co už vychovali vlastní děti, mají hodně zkušeností a jsou finančně lépe zajištěni. Snad se mi to podaří, přestože jsem mladá. Ráda bych se starala i o kojence. Nevadilo by mi předat dítě dál do rodiny.

C. Subjektivní postřehy tazatele z průběhu rozhovoru s respondenty a ostatní poznatky

Rodina bydlí na vesnici v domě, který postupně rekonstruuje. Dům je velmi jednoduše zařízen, paní si moc nepotrpí na pořádek, veškerý čas věnuje dětem.

Pěstounku znám osobně. Víím, že se chlapci neuvěřitelně věnuje. Vzpomínám si, když mi jej s nadšením přivedla poprvé ukázat. Nosila jej na rukou, byl na ní doslova „přísátý“, nemluvil, místo slov používal skřeky. Při každém dalším setkání na něm byly vidět neuvěřitelné pokroky.

Rozhovoru přihlížely děti pěstounů. Zapojovaly se do hovoru a s nadšením hovořily o tom, že by rády uvítaly dalšího sourozence, nejraději holčičku.

Před návštěvou u pěstounky jsem potkala její maminku. Spiklenecky a s úsměvem mi říkala, že spěchá k dceři hlídat vnuka Jana, jelikož k ní má přijít na návštěvu paní, aby si popovídala o pěstounské péči a při hyperaktivním Janovi by to nebylo možné. Ocenila jsem její pomoc.

Sociální pracovnice mi řekla, že bojuje s tím, zda doporučit paní k další pěstounské péči. Dle jejích slov by měli mít dokončenou rekonstrukci a větší pořádek v domě, ale vyzvedla hlavně toto: „Ta žena má neuvěřitelně velké a nádherné srdce. To co se jí povedlo s Janem, by se nikomu jinému nepovedlo.“

Rodina č. 4

A. Charakteristika rodiny

Rodina Š si zakoupila starší rodinný dům, nacházející se na okraji okresního města, jeho velikost je 7+1. Nachází se v klidném prostředí nedaleko lesa a má velkou zahradu. Pan pracuje jako řidič, paní je v domácnosti a věnuje se výchově dětí. Paní měla z předchozího manželství 3 děti, dnes již zletilé a zaopatřené, pán vlastní děti neměl. Při převzetí prvních dětí měla vlastní nejmladší dcera 16 let.

Manželé Š. (manželé od roku 1994) mají v pěstounské péči celkem 11 dětí:

- **Marianu** (22 let), **Irmu** (22 let) a **Denisu** (19 let) si do pěstounské péče vzali v roce 1997. Jejich otec zemřel, matka sama předala děti do dětského domova. Dala souhlas s osvojením dětí do náhradní rodinné péče, ale děti se nepodařilo umístit. Následně byly nabídnuty do pěstounské péče k rodině Š.
- **Amorim Bonito** (17 let), mulat, který je v pěstounské péči od roku 1998. Jeho matka souhlasila, aby byl syn svěřen do pěstounské péče, jelikož neměla podmínky pro jeho výchovu. Se synem se stýkala, pěstounskou péči považovala za dočasnou.
- **Adéla** (13 let). V péči matky byla 1,5 roku po narození, poté ji matka svěřila do péče kojeneckého ústavu. Otec nebyl v rodném listě uveden. Je sestrou Amorima Bonita, na přání matky byla soudem od roku 1998 svěřena také do pěstounské péče manželů Š.
- **Nela Da Silva** (15 let) byla svěřena do pěstounské péče v roce 1998. Matka i otec souhlasili se svěřením nezletilé do péče manželů Š., pěstounská rodina projevila o nezletilou dívku zájem, jelikož je mulatka a oni měli již v péči jednoho mulata a nechtěli, aby se cítil v rodině osamocený. Otec dceru zprvu v nové rodině navštěvoval a nosil jí dárky, matka ale nejevila o holčičku zájem z důvodu, že pro její výchovu rodina nemá vhodné podmínky, protože je „černá“. V ústavu trpěla častými ekzémy a také měla problém s komunikací, trpěla nedostatečnou aktivní složkou řeči.
- **Marian** (17 let) v pěstounské péči od roku 2000. Matka neměla podmínky k zabezpečení řádné péče o dítě a k plnění svých rodičovských povinností zaujala velmi lehkomyšlný postoj. Chlapec byl umístěn do dětského domova a rodiče o něj nejevili zájem, proto byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti. Poručníky dle zákona o rodině byli ustanoveni manželé Š., kteří jej vychovávají, zastupují a spravují jeho majetek místo rodičů.
- **Petr** (11 let) je v pěstounské péči od roku 2002. Matka byla soudem zbavena rodičovské zodpovědnosti, otec byl neuveden, a proto jsou manželé Š. ustanoveni jeho poručníky.
- **Dominik** (13 let), **Dagmara** (13 let) a **Lukáš** (12 let) jsou v pěstounské péči od roku 2005. Matka dětí se nebyla schopna (dle jejího vyjádření se ani nechtěla) o děti postarat, jejich otec zemřel. Děti byly umístěny v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc do Fondu ohrožených dětí Klokánek.

Manželé v současnosti žádají o pěstounskou péči o dítě (**Eva - 6 let**), které u nich nechala žena, jež poskytli přístřeší, a ona dítě později opustila.

B. Záznam odpovědí na dílčí otázky

1. Co bylo podnětem k přijetí dítěte?

Přestože jsem se vyučila kuchařkou a v této profesi jsem i pracovala, mým snem bylo pracovat s dětmi. To se mi splnilo po revoluci, kdy jsem si otevřela celodenní školku. Pečovala jsem o děti matek, které opakovaně jezdily za prací do zahraničí a já jsem se starala o jejich děti někdy týden, i čtrnáct dní, několikrát v roce. Měla jsem s dětmi pěkný vztah a dodnes na ně vzpomínám.

Vlastní děti mi odrostly a osamostatnily se. Podruhé jsem se vdala a můj muž byl bezdětný. Rozhodli jsme se pomoci nějakému dítěti a požádali jsme o pěstounskou péči.

2. Byla Vám dána možnost vybrat si dítě

Měli jsme zájem o jedno dítě. Byly nám nabídnuty tři sestry. Chtěli jsme odmítnout, ale po zhlédnutí fotek jsme se rozhodli děvčata k sobě vzít. Ukončila jsem živnost a požádali jsme o další dítě. Byl to chlapec Amorim - mulat, ke kterému přibyla jeho sestra Adéla. Požádali jsme si o další dítě, záměrně míšence, aby se u nás Amorim cítil dobře. Tak k nám přibyla Nela a později Marian, ten je romské národnosti. Další dítě, Petra, jsme si společně s dětmi vybrali podle obrázku z časopisu, kde nabízeli děti do náhradní rodinné péče. Naposledy jsme si žádali o jedno dítě, ale také nám byli nabídnuti tři sourozenci.

3. Jakou dobu jste čekali na děti?

Nejdelší dobou bylo čekání na poslední děti, jinak jsme problémy neměli a děti jsme měli brzy.

4. Jaký byl zdravotní stav dětí?

Všechny děti, které máme, jsme si brali s nějakým zdravotním handicapem, a vždy užívaly velké množství léků. Jednalo se o poruchy pozornosti, učení a chování, hyperaktivitu, úzkost, nízké IQ. Zdravotní stav se u nich doma vždy zlepšil. Ve škole dosahují průměru. Dvě holky studují střední školu, Denisa se na učilišti učila průměrně, jen v posledním ročníku ztratila motivaci k učení. Bylo to v době, kdy ji přemlouvali příbuzní, aby se nastěhovala k nim

a odešla od nás. Amorimovi jsme vybrali učební obor kuchař – číšník. Je spokojený a celkem se mu ve škole daří.

5. Jaký byl přístup sociálních pracovníků při podávání žádostí o péči a jejich vyřizování?

U Dominika, Dagmary a Lukáše bylo získání do pěstounské péče nejsložitější. Zaměstnancům Klokánku, kde byly děti umístěny, se zdálo, že jsme je málo navštěvovali a nesouhlasili s tím, abychom je dostali do pěstounské péče. Nebyli jsme spokojeni.

6. S jakými problémy se setkáváte, jste schopni je řešit sami?

Již dvakrát jsme měli problém s Amorimem. Je v pubertě a při neshodách mne slovně napadl a snažil se použít i násilí. Řešili jsme to se sociální pracovnící, ale ta nám pouze sdělila, že může v nejhorším případě umístit kluky do diagnostického ústavu. Jinak nám žádnou pomoc nenabídla. Mají laxní přístup a nechávají nás, abychom si problémy řešili sami. Zatím pomohla autorita mého manžela a přiznám se, že i nějaká facka. Nebojíme se mu říct, že jej budeme muset vrátit do ústavu, nebo rodičům. Vždy se pak přijde omluvit.

Na odborníky se většinou neobracíme, protože víme, že nejlépe vyřešíme problém sami. Snad své děti známe nejlépe. Pomoc státu je velmi zdlouhavá.

Žádáme o pěstounskou péči u holčičky, kterou u nás nechala její matka. Matka nepřispívá ani výživným. Současný stav měl svůj vývoj. Před pár lety u nás zazvonil taxikář a chtěl mi předat značně opilou ženu s novorozencem v náručí, protože mu nasedla do taxíku a nechtěla vysednout, jelikož ji manžel vyhodil z domu a ona neměla kam jít. Domníval se, že jsme domov pro matky s dětmi a chtěl ji u nás nechat. Co jsem měla dělat? Bylo nám jí líto. Byl večer a ona neměla kam jít. Mělo se jednat o jednu noc. Ráno jsme jeli na OSPOD a tam mne prosili, zda u nás může zůstat do doby, než jí najdou ubytování. Znali ji, nebylo to její první dítě, několik má již svěřeno do ústavní péče. Pomáhala jsem jí s péčí o holčičku, dala jsem jí oblečení po našich dětech, protože s sebou žádné věci neměla. Doba jejího pobytu se protáhla na pár let. Byla na rodičovské dovolené, pomáhala mi, o dceru se starala a alkoholu se napila jen dvakrát. Jednou na svatbě naší dcery a podruhé když jsme odjeli s dětmi na pár dnů na výlet. Vše se změnilo, jakmile nastoupila do zaměstnání. Začala se stýkat s muži bez domova, znovu pila alkohol, nevěnovala se dceři, nevracela se domů a v zaměstnání kradla peníze. O zaměstnání přišla a odstěhovala se k příteli na ubytovnu. Dceru nám tu nechala a nejeví o ni zájem.

Děti zapojujeme do činnosti na chodu domácnosti, snaží se vydělat si nějakou korunu jako kapesné, příkladně prodejem kovového odpadu, který sbírají po vesnici. Pomáhají nám také při sklizení dřeva z lesa. Dole v domě mají svoji kuchyni, tak občas něco uvaří.

Už po několikáté pojedeme do Itálie. Dětem se moře moc líbí a užívají si to. Dříve jsme jezdili na víkendové pobyty, většinou s Klokánkem. Byli jsme nadšení. Víte, naše rodiny jsou jiné a tam jsme se cítili dobře. Děti se oblékly do tepláků, hrály si, vymýšlely hry. My jako rodiče jsme si také odpočinuli. Všichni jsme si tam byli rovni, řešíme podobné problémy, sdělujeme si radosti i starosti. Máme podobné zkušenosti. Dnes nám nikdo pobyty nenabízí, zřejmě nejsou peníze.

Přemýšlíme také, co bude s dětmi po dosažení zletilosti. Koupili jsme ještě jeden dům, nedaleko našeho. Mysleli jsme, že s námi děti zůstanou i v dospělosti a než se osamostatní, mohly by bydlet v tomto domě. Plány se ale zatím neuskutečnily. Dověšením zletilosti už odešly první děti - Mariana, Irma a Denisa. Mariana si našla přítele, studuje a bydlí u něj. Irmu si vzal k sobě starší bratr s rodinou do Ostravy. Denisa se odstěhovala k příbuzným do Brna. Ti jí navyprávěli, že se o všechny tři chtěli starat už od malinka, ale my jsme jim je sebrali. Není to pravda, vůbec o děti nejevili zájem. Zprvu u nich byla Denisa šťastná, naslibovali jí hory doly. Přestala studovat, přestože měla před závěrečnými zkouškami. Nedávno nám volala a my jsme slyšeli, jak na ni křičí, ať okamžitě položí telefon, že je stojí jen peníze.

7. Jste spokojeni s finančním zajištěním pěstounů?

Peníze na zabezpečení dětí nestačí. Pořád něco ztrácí a tak neustále dokupujeme školní potřeby. Každé dítě nemůže jet příkladně na výlet. Hodně peněz nás stojí energie za dům a voda. Na náklady používám svoji výplatu. Naštěstí manžel chodí do zaměstnání.

Teď stojí hodně peněz Amorim. Do školy jsem mu musela na praxi pořídit oblečení, které mají v rámci výuky povinné - kalhoty, vestu a boty. Snažila jsem se nakoupit něco i levněji přes internet, ale i tak to byl zásah do rozpočtu. Je ubytovaný na internátu, dojíždí, což jsou všechno zvýšené náklady. Pomohl nám příspěvek na zakoupení vozidla. Ten jsme využili dvakrát. Bez auta bych vše nestihla.

8. Mají děti kontakt s biologickými rodiči (biologickou rodinou)?

O žádné z dětí kromě Petra rodiče nejevili zájem. Petrova matka si pronajala malý domek vedle našeho domku. Do domku si často vodila pánské návštěvy, je alkoholička a mnohokrát

ji Petr viděl opilou. Velmi se za ni styděl. Na vánoce mu koupila mobil, ale po vánocích mu jej sebrala, jelikož jí došly peníze. Myslím, že Petrovi se velmi ulevilo, když se odstěhovala a od té doby se neozvala.

9. Co byste změnili na systému náhradní rodinné péče?

Potřebovala bych někdy pomoc při administrativě. Každý večer usedám k placení složenek a vedení účetnictví. U některých dětí předkládáme soudu hospodaření s penězi, které na ně dostáváme. Lepší materiální zajištění, hlavně dětí při odchodu z náhradní rodiny. Podle mého názoru není dostatečně zabezpečeno získávání informací o právech a nárocích pěstounů. Získávám je z televize, časopisů, ale hlavně si hledám informace a rady na internetu.

V poslední době si s manželem často pokládáme otázku, zda bychom šli znovu do náhradní rodinné péče. Dnes je jiná situace a jiné děti než v době, kdy jsme s pěstounskou péčí začínali. Děti jsou nabádány k tomu, aby volaly na linky bezpečí, všude se mluví o právech dítěte. Více si pak dovolí na rodiče i na nás pěstouny. Je těžké udržet autoritu, hledat hranice co si můžeme dovolit my a děti. Dnes bychom asi znovu začínat s pěstounskou péčí nechtěli. Postarám se o tyto svěřené děti a budu se těšit do důchodu.

10. Jaký je Váš názor na pěstounskou péči na přechodnou dobu?

Moc s ní nesouhlasím. Já bych si k dítěti vytvořila citovou vazbu a nechtěla bych se s ním rozloučit po krátké době. Navíc si myslím, že dítě, které by poznalo pěkný domov, by se samo nechtělo vrátit domů do stejných podmínek, ze kterých přišlo.

C. Subjektivní postřehy tazatele z průběhu rozhovoru s respondenty a ostatní poznatky

Pěstounka mne pozvala k sobě domů. Vlastní velký dům se zahradou. Manžel pro děti vybudoval na zahradě bazén. V domácnosti bylo čisto a útulně. V domě bydlí ještě maminka pěstounky, která je těžce nemocná. Děti se během návštěvy chodily dívat, jestli babičce něco nechybí.

Přestože v době návštěvy bylo doma 10 dětí (8 pěstounských a 2 vlastní vnoučata), byla v domě klidná nálada. Pěstounka má určitě bohaté výchovné zkušenosti. Její přístup je klidný, mateřský, trpělivý a laskavý. Sama ale říká, že musí být i přísná a autoritativní.

Doma měla pořádek a já jsem byla vyzvána, abych si prohlédla, jak děti kvůli mně uklidily své pokojíčky. Měly radost z pochvaly, kterou jsem ráda udělila.

Znám okolí této rodiny. Lidé z vesnice je odsuzují za to, že děti posílají do školy, která je vzdálená 2 km pěšky. Ve škole se zase nelíbí učitelům, že děti nejezdí na školní výlety nebo se nezúčastňují školních akcí, lyžařských výcviků. Mým kolegům se zdá částka zasílaná na účty pěstounů vysoká, běžným rodičům na děti nikdo nepřispívá. Na okolí opravdu působí pěstounské rodiny jinak, dívají se na ně se zvědavostí, sledují je, neuvědomují si, že je to zaměstnání na 24 hodin. Nejsou to jejich vlastní děti, rozhodli se jim pomoci. Jen velmi málo z nás je ochotno omezit své vlastní potřeby a dát lásku cizímu dítěti.

3.3. Hlavní výsledky výzkumu

Zkoumaný vzorek pěstounských rodin vyhovoval zadaným podmínkám pro jeho výběr (doba pěstounské péče nejméně 3 roky a nepříbuzenský vztah k dětem v pěstounské péči). Vybrané 4 rodiny činí 20% z celkového počtu 20 pěstounských rodin, zkoumaný vzorek dále činí 40% z 10 pěstounských rodin založených na nepříbuzenském vztahu k dětem v okrese Vyškov. V pěstounské péči je v okrese Vyškov zařazeno celkem 50 dětí. V rámci zkoumaných pěstounských rodin je v péči zařazeno celkem 16 dětí což činí 32% z celkového počtu.

Výsledky výzkumu z vybraných pěstounských rodin v okrese Vyškov byly získány na základě rozhovorů s pěstounkami ženami, i přestože do pěstounské péče byly děti svěřeny oběma rodičům. Muži z pěstounských rodin se rozhovorů neúčastnili z důvodu jejich nepřítomnosti, protože byli v zaměstnání. Obsahem je analýza získaných odpovědí na jednotlivé otázky respondentů a také snaha o zobecnění získaných poznatků.

Vyhodnocení **odpovědí na otázku č. 1.** Co bylo podnětem k přijetí dítěte je uvedeno v tabulce č. 4. Podle provedeného výzkumu u jednotlivých respondentů je převažujícím motivem pro přijetí dětí do pěstounské péče vznik zaměstnání. Dalšími důvody jsou citové důvody pěstounky a zájem vytvořit početnější rodinu, když u matky jsou limitující zdravotní důvody pro existenci dalšího mateřství. V současné situaci mnoha rodin může být právě taková forma zaměstnání určitým řešením existenční situace stávajících rodin.

Tab. č. 4 Motivace rodičů pro přijetí dětí do pěstounské péče

Rodina	Základní podnět vzniku pěstounské péče	Počet dětí v pěstounské péči
č.1	Zaměstnání	4
č.2.	Zaměstnání, citové důvody	3
č.3.	Početnější rodina, zdravotní důvody	1
č.4	Zaměstnání	8

Zdroj: vlastní

Vyhodnocení **odpovědí na otázky č. 2** Byla Vám dána možnost vybrat si dítě, **č. 3** Jakou dobu jste čekali na dítě, **č. 4** Jaký byl zdravotní stav dítěte, je provedeno v tabulce č. 5. Odpovědi na uvedené otázky lze také použít pro ověření a potvrzení pravdivosti u podnětu pro přijetí dítěte.

Tab. č. 5 Výběr dítěte, hodnocení doby čekání na dítě, zdravotní stav dětí.

Rodina	Výběr dítěte	Hodnocení doby čekání na dítě	Zdravotní stav dětí
č.1	Bez výběru	3 roky – důvodem neúplná rodina	3 děti - psychické poruchy, 1 dítě psychická porucha, mírná mentální retardace
č.2	Bez výběru	Krátká doba, blíže nespecifikováno	2 děti psychické poruchy, 1 dítě fyzická a mentální retardace
č.3	Bez výběru	Krátká doba, blíže nespecifikováno	1 dítě psychické poruchy
č.4	Bez výběru	Krátká doba, blíže nespecifikováno	8 dětí – psychické problémy, blíže nespecifikováno

Zdroj: vlastní

Údaje uvedené v tabulce č. 5 potvrzují uváděné podněty pro vznik pěstounské péče (viz tab. č. 4), kdy všechny rodiny přijímají děti bez výběru a ohledu na jejich zdravotní stav. Podnět pro přijetí dítěte do pěstounské péče - citové důvody u pěstounky (rodina č. 2) potvrzuje přijetí sourozence již přijatých dětí se závažným zdravotním stavem – fyzickou a mentální retardací.

Hodnocení doby pro přidělení dětí do pěstounské péče blíže nespecifikují, nepřikládají mu důležitost. Řeší až vzniklé situace, podle mého názoru a souvisejících zjištění, vždy ve prospěch a v zájmu dětí. Rovněž přístup k hodnocení zdravotního stavu dětí je zdrženlivý. Objektivně hodnotí „své děti“ a při péči vyvíjí snahu k zlepšení zdravotního stavu u jednotlivých dětí.

Získané **odpovědi na otázku č. 5** Jaký byl přístup sociálních pracovníků při podávání žádostí a jejich vyřizování, lze rozdělit na dvě skupiny uvedené v následující tabulce č. 6. Převážně je konstatována spolupráce a pomoc u sociálních pracovníků. U hodnocení spolupráce a součinnosti s pracovníky dětských domovů a pečovatelských ústavů se vyskytují rozdílné názory.

Tab. č. 6 Hodnocení přístupu sociálních pracovníků

Rodina	Sociální pracovníci	Zaměstnanci dětského domova, pečovatelského ústavu
č.1	Spolupráce, pomoc	Spolupráce, pomoc
č.2	Spolupráce, pomoc	Součinnost
č.3	Spolupráce, pomoc	Nehodnoceno – nevyjádřila se
č.4	Nehodnoceno – nevyjádřila se	U 3 dětí konstatován negativní přístup při převzetí dětí

Zdroj: vlastní

Odpovědi na otázku č. 6 S jakými problémy se setkáváte a jste schopni je řešit sami, se vyskytují různé situace, se kterými se pěstounské rodiny setkávají. Z hodnocení prezentace a různorodosti odpovědí lze odvozovat, že pěstounské rodiny řeší řadu problémů, se kterými se setkávají i běžné rodiny s více dětmi. Starosti o výchovu dětí, organizace rodinného života, problémy související s prostorovým uspořádáním jednotlivých členů rodiny, organizace volného času a dalších povinností rodiny.

Odpovědi na otázku č. 7 jak jste vy sami spokojeni s finančním zajištěním pěstounů, jsou uvedeny v následující tabulce č. 7. Hodnocení finančních zdrojů plynoucích z pěstounské péče hodnotí všechny respondentky převážně jako nedostačující. Neprovádějí dělení prostředků z pěstounské péče a z ostatních zdrojů (zaměstnání manžela, druhá, apod.), považují je za příjem rodiny. Mezi nejzávažnější problémy spojené s financováním

pěstounských rodin uvádějí: nemožnost dosažení na příspěvek pro pořízení motorového vozidla, který se vztahuje pouze na počet dětí v pěstounské péči. Přitom rodiny mají další vlastní děti, které se pro poskytnutí příspěvku neposuzují. Další rozhodující připomínkou je názor, dle něhož děti po ukončení pěstounské péče zůstávají bez „startovacích“ prostředků pro další život. Vybudování si vlastního rodinného života dětí vyrůstajících v pěstounské péči je z jejich běžného příjmu takřka nemožné. Zařazení této připomínky do odpovědi na uvedenou otázku svědčí o myšlení respondentek ve prospěch finančního zajištění dětí. Děti jsou součástí rodiny, proto je logická snaha matek myslet na zajištění těchto dětí.

Tab. č. 7 Finanční zajištění pěstounů

Rodina	Hodnocení dostatečnosti finančních zdrojů z pěstounské péče a odměny pěstouna	Rozdělení finanční prostředků z příjmů pěstounské péče a ostatních finančních zdrojů rodiny	Počet dětí vlastních/ počet dětí v pěstounské péči
č.1	Ne zcela dostačující	Nerozdělují	1/4
č.2	Nedostačuje	Nerozdělují	4/3
č.3	Nedostačuje	Nerozdělují	2/1
č.4	Nedostačuje	Nerozdělují	0/8

Zdroj: vlastní

Odpovědi na otázku č. 8 Mají děti kontakt s biologickými rodiči (biologickou rodinou) mají jeden společný rys. Naprostý nezájem (100%) biologických rodičů o své děti. V jednom případě navštěvují 2 děti zástupci biologické rodiny - babička, strýc s rodinou. Z celkového počtu dětí (16) u zkoumaných pěstounských rodin se jedná o 12,5 %.

Získané **odpovědi na otázku č. 9** Co byste změnili na systému rodinné péče, nabývaly u jednotlivých respondentek různého charakteru viz tab. č. 8. Mezi nejzávažnější patřily připomínky k organizaci pěstounské péče týkající se období přípravy na pěstounskou péči (testy, doba) a její opakování při přijímání dalšího dítěte do rodiny. Další z připomínek se týkala zabezpečení dětí při odchodu z pěstounské rodiny. Pouze v jednom případě měla respondentka připomínku k nedostatku informací o pěstounské péči a k výši odměn za pěstounskou péči.

Tab. č. 8 Navrhované změny pro systém pěstounské péče

Rodina	Odměna pěstouna	Nedostatek informací	Lepší materiální zabezpečení dětí po odchodu z rodiny	Různé připomínky k organizaci pěstounské péče
č.1	-----	-----	-----	Dle textu k tabulce
č.2	-----	-----	Změnit, zajistit	Dle textu k tabulce
č.3	-----	-----	-----	Dle textu k tabulce
č.4	Zvýšit	Více	Změnit, zajistit	-----

Zdroj: vlastní

Odpověď na otázku č. 10 Jaký je Váš názor na pěstounskou péči na přechodnou dobu, byla poměrně jednoznačná. Tři respondentky vyjádřily s její formou nesouhlas z různých důvodů od citových vazeb na dítě až po finanční zabezpečení takového průběhu péče. Pouze jedna respondentka vyjádřila souhlas. Nesouhlas s pěstounskou péčí na přechodnou dobu může být také podmíněn nedostatkem informací o takovou péči. Informace na základě sdílené zkušenosti u respondentky z rodiny č. 3 ji vedly k vyjádření souhlasu s takovým průběhem péče.

Výsledky subjektivních postřehů tazatele z průběhů rozhovorů s respondenty a ostatní poznatky vyznívají poměrně jednoznačně ve prospěch pěstounů. Chování respondentek při rozhovorech, účast dětí a jejich projevy ukazují, že v rodinách se daří vytvářet rodinné zázemí. Rodinný způsob života je předpokladem získání dílčích návyků dětí pro jejich další život a existenci v něm. Zejména mě překvapil způsob chování dětí, které oslovovaly své pěstouny „mami, tati.“ Také tato skutečnost svědčí o pozitivním působení pěstounské péče a potvrzuje rčení: Matka a otec nejsou ti, kdo dítě zplodí, ale ti, kteří dítě vychovávají.

Závěr

Získané informace ze zkoumaných pěstounských rodin ukazují, že plní svoji funkci, pro kterou byla pěstounská péče zřízena. Pěstounská péče je podle mého názoru reálnou alternativou náhradní rodinné péče. Podle provedených zjištění pěstounské rodiny pečují přiměřeným způsobem o dítě a daří se jim vytvářet pro tyto děti přirozené prostředí. Naplňují funkci rodiny a to je pro rozvoj osobnosti skutečnost velmi podstatná.

Rozhovory jsem zaznamenala v autentické podobě z důvodu potřeby zjištění objektivních skutečností tak, aby při třídění, analýze a syntéze jednotlivých odpovědí nedošlo ke zkreslení přijatých informací.

Hlavním motivačním faktorem prověřovaných pěstounských rodin je vytvoření zaměstnaneckého poměru, který odpovídá představám jednotlivých pěstounů. Je to tedy finanční motivace, která vedla ke vzniku statutu pěstouna u zkoumaného vzorku. Zajímavým zjištěním je, že jednotliví pěstouni vzali na vědomí možnost, že budou pečovat o postižené děti a nemají s takovým stavem větší problémy. Tato skutečnost svědčí o pečlivém provádění procesu odborného posuzování vhodných pěstounských rodin v rámci procesu zprostředkování náhradní rodinné péče.

Obtíže, se kterými se pěstouni při své péči setkávají, lze shrnout do konstatování, že se jedná o běžné rodinné situace, zcela jistě ztížené právě postavením pěstouna a dítěte v pěstounské péči. Nejsou však neřešitelné.

V současné době se začíná nad problematikou náhradní rodinné péče poměrně značně polemizovat i s ohledem na kritiku ze strany EU, tzn. výhledově omezení či zrušení dětských domovů a kojeneckých ústavů. Vzhledem k tomu, že se bude jednat o umístění až několika tisíc dětí, je nutno budoucí pěstouny proškolit a vybrat skutečně kvalitní rodiny pro umístění těchto dětí do náhradní rodinné péče. Výběr těchto pěstounských rodin je ale dlouhodobá záležitost, budoucí pěstounské rodiny jsou testovány prostřednictvím psychotestů a dalšími šetřeními. Ze dne na den skutečně nelze ani „vyrobit“, proškolit a otestovat stovky nových zájemců o pěstounské rodiny, i vzhledem k tomu, aby nedocházelo k excesům a poškození ve výchově dětí.

Výzkumem jsem si ověřila, že finanční prostředky poskytované státem na životní potřeby dětí v pěstounské péči, jsou z pohledu pěstounů nedostačující, a musí je dotovat ze svých prostředků. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla by měl být dle pěstounů poskytován již při svěřením jednoho dítěte do pěstounské péče, protože vzhledem ke zdravotnímu stavu

děti, je nutné často navštěvovat lékaře. S tím souvisí i názor pěstounů na množství léků, které jsou podávány dětem v dětských domovech. Dětem je podáváno nadměrné množství psychofarmak s cílem utlumit jejich přirozenou hyperaktivitu, čímž se stávají lépe ovladatelní pro personál dětských domovů. Pěstouni konstatují, že s příchodem do pěstounských rodin došlo k postupnému snížení až vysazení psychofarmak, což příznivě ovlivnilo psychický stav dětí a další zdravotní komplikace s nimi spojené.

Řešení této situace vidím ve zkrácení doby přípravy na pěstounskou péči a v zamezení opakování tohoto procesu při přijímání dalšího dítěte do rodiny, také v poskytnutí více finančních prostředků pro pěstounské rodiny nejen na výdaje v každodenních situacích, ale také pro zajištění finanční situace po dovršení dospělosti. Jedním z dalších problémů je i nemožnost rodin dosáhnout příspěvku pro zakoupení motorového vozidla. V rámci kritérií pro poskytnutí příspěvku, bych tedy zvolila celkový počet dětí v domácnosti, nejen v pěstounské péči.

Seznam literatury

Monografické zdroje

- 1 MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s.183. ISBN 80-7178-304-8.
2. MATĚJČEK, Z. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 155. ISBN 80-7178-637-3.
3. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. a kol.: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0

Elektronické zdroje

4. BUBLEOVÁ V., VRÁNOVÁ L., VÁVROVÁ A., FRANTÍKOVÁ J.. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. 2011. s. 1-104. ISBN 978-80-87455-1 [cit.20.1.2012]
Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html
5. BUBLEOVÁ V., FRANTÍKOVÁ J., VRÁNOVÁ L., Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka vydání první. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o. s., 2011. s. 1-48. ISBN 978-80-87455-03-6 [cit. 20.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/files/File/zakladni_info_o_pestounske_peci.pdf
6. VRÁNOVÁ L., *Sociálně právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. [online] Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s. , 2011 s. 1-84. ISBN 978-80-87455-09-8. [cit. 4.1.2012] Dostupné z http://www.nahradnirodina.cz/ke_stazeni.html
7. Česko. O sociálně právní ochraně dětí. In: č. 359/1999 Sb. [online] 1999. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>
8. Česko. Zákon o rodině. In: č.93/1963. [online] 1963. [cit. 20.1.2012] Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>

9. Česko. Zákon o nemocenském pojištění. In: *č.187/2006*. [online] 2006. [cit. 20.1.2012]
Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-187>

10. Česko. Zákon o státní sociální podpoře. In: *č.117/1995*. [online] 1995. [cit. 20.1.2012]
Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Zákony

11. Zákon číslo 93/1963 Sb., o rodině

12. Zákon číslo 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

13. Zákon číslo 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

14. Zákon číslo 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte

Tabulka č. 2 Odměna pěstouna v závislosti na počtu dětí v pěstounské péči

Tabulka č. 3 Výše příspěvku při převzetí dítěte

Tabulka č. 4 Motivace rodičů pro přijetí dětí do pěstounské péče

Tabulka č. 5 Výběr dítěte, hodnocení doby čekání na dítě, zdravotní stav dětí

Tabulka č. 6 Hodnocení přístupu sociálních pracovníků

Tabulka č. 7 Finanční zajištění pěstounů

Tabulka č. 8 Navrhované změny pro systém pěstounské péče